

Ivan Aguéli

- 1869 John Gustaf Agelii föds den 24 maj i Sala (antar under sin första resa till Frankrike konstnärsnamnet Ivan Aguéli). Fadern är stallmästaren Johan Gabriel Agelii, modern Anna Kristina Agelii, född Nyberg.
- 1879-89 Skolgång i Sala, Västerås, Falun, Visby och Stockholm utan nämnvärd framgång, men visar stort intresse för geografi, botanik och skönlitteratur. Från tidig ålder har han också tecknat och målat.
- 1889 Våren i Stockholm, tecknar staden med omgivning. Sommaren på Gotland, därifrån härrör de äldsta bevarade oljemålningarna. Mot slutet av året uppsöker han Karl Nordström (som han träffat på Gotland) i Stockholm, vilken uppmuntrar honom att fortsätta måla. Målar i Salatrakten.
- 1890 Återvänder till Gotland, där han avporträtterar en okänd flicka flera gånger (*Flicka i blått* och *Ung kvinna*). Under våren reser han till Paris där han kommer i kontakt med Émile Bernard.
- 1891 Kommer i kontakt med teosof och anarkister i Paris. Återvänder till Sverige, tillbringar sommaren på Gotland. I *Flickporträtt* avbildar han samma unga kvinna som året innan, men nu har måleriet ett annat uttryck. Under hösten åter i Stockholm.
- 1892 Skriver in sig i Konstnärskörbundets målarskola i Stockholm. Undervisas av Anders Zorn och Richard Bergh. I juni-juli målar han i Stockholm innerstad, senare är han åter på Gotland och målar landskap. Återvänder till Paris mot slutet av året.
- 1893 Träffar i Paris den 23 år äldre Marie Huot – poet, anarkist, teosof och djurrättsaktivist.
- 1894 Arresterad i april för samröre med anarkister. Fyra månader i fängelse i väntan på rättegång. Frikänns. Reser i september till Egypten där han söker upp Émile Bernard. Marie Huot besöker honom i Egypten.
- 1895 Målar landskap och porträtt i Egypten. Återvänder till Paris och intensifierar sina studier av orientaliska språk. Möter och blir vän med Carl Wilhelmson.
- 1896 Skriver om konst i l'Encyclopédie Contemporaine Illustrée (*ECI*). 22 december avlider fadern i Sala.
- 1897 En kortare vistelse i Sverige, där han tillbringar midsommaren med modern. Åter till Paris.
- 1898 Konverterar till islam och antar arabiska namnet Abd-al-Hâdî (Vägledarens tjänare). Fritz Lindström målar det kända porträttet av Aguéli.
- 1899 Reser i februari på uppdrag av *ECI* till Ceylon, varifrån han skriver resebrev till tidskriften. Studerar islam vid en koranskola i Colombo. Far vidare till Madras i Indien. Tillbaka till Paris vid årets slut.
- 1900 Avlossar den 4 juni flera revolverskott mot två tjuvfåktare i staden Deuil. En av männen såras lätt. Aguélis aktion bidrar till att tjuvfåktningar förbjuds i Frankrike. Aguéli döms till böter samt tre månaders fängelse som omvandlas till villkorligt straff. Föredrar pennan framför penseln - målar inget på 10 år.
- 1902 Sommaren i Sverige. Reser till Italien i september och vidare till Egypten 30 november i sällskap med italienske läkaren Enrico Insabato.
- 1903-09 Utger tillsammans med Insabato italiensspråkiga tidskriften *Il Commercio Italiano* och senare *Il Convito*. Marie Huot besöker honom i Kairo 1903. Lämnar Egypten i oktober 1909. Marie Huot möter Aguéli i Marseille, där de två har en uppgörelse. Aguéli beger sig till Genève.
- 1910 Försonas med Marie Huot i mars och återvänder till Paris. Skriver i *ECI*, bland annat i positiva ordalag om Cézanne, samt i tidskriften *La Gnose*, som behandlar filosofi och esoterik.
- 1911 Sommaren i Stockholm. Frielev på Carl Wilhelmsons målarskola. Julen hos modern i Sala.
- 1912 Försöker få Bergh och Nordström att visa van Dongen, Rouault, Fernand Léger och Picasso i Sverige. Ragnar Alyre elev hos Aguéli på Gotland. Aguéli deltar i Konstnärskörbundets sommarutställning (enda gången Aguélis konst ställs ut under hans livstid), men återvänder till Paris innan vernissagen.
- 1913 Målar landskap vid Loire, Seine, Oise och Indre. Till Egypten i december.
- 1915 Som första officiella erkännande av Aguélis måleri mottar Nationalmuseum "Stockholmsmotiv" som gåva av författaren Per Hallström.
- 1916 Utvisas av de engelska myndigheterna från Egypten för att han "umgåtts med turkvänliga egyptier". Kommer till Barcelona i Spanien, där han målar små katalanska landskapsbilder.
- 1917 Ivan Aguéli omkommer den 1 oktober, påkörd av ett lokomotiv i byn Hospitalet i utkanten av Barcelona.
- 2021 [Invigning av minnestavla 24 maj.](#)

Litteratur i urval:

- Axel Gauffin: *Ivan Aguéli. Människan – mystikern – målaren*, del I & II (Sveriges Allmänna Konstförenings publikationer 1940 och 1941)
- Torbjörn Säfve: *Ivan Aguéli - en roman om frihet* (Prisma 1986, 1989, Litteraturfrämjandet 1991, MånPocket 1994)
- Viveca Wessel: *Ivan Aguéli - porträtt av en rymd* (Författarförlaget 1988)
- Leo Meurman: *Ivan Aguéli - sökare, sjukling, djurvän* (1996)
- Kajsa Grip: *Ivan Aguéli – Drömmen om österlandet*, b-uppsats, Konstvetenskapliga institutionen, Uppsala universitet 2004.
- Waldemarsudde, flera författare: *Ivan Aguéli* (Atlantis förlag 2006)
- Sala Konstförening-Aguélimuseet, flera författare: *Boken om Aguélimuseet* (2017)
- Thielska Galleriet: *Ivan Aguéli - Måleriet och Mystiken*, flera författare (utställningskatalog 6 okt 2018 – 10 feb 2019)
- Ivan Aguéli: *Sidor tillägnade Solen*. Ett urval av essäer, översättningar och kritik i franska tidskriften *La Gnose* 1910-1911 i översättning av Bo Gustavsson. (Aprilvindens förlag/Aguélimuseet 2019)
- Magnus Nystedt: *Det oändligas expansion*, b-uppsats om Ivan Aguélis målning *Gotländskt landskap* vid Linnéuniversitetet 2020.
- Erika Dahlén, redaktör: *Det lysande tomrummet*, antologi med bl.a. ett kapitel av Johanna Byström Sims, *Ivan Aguéli – ett liv i rörelse*. Bokförlaget Lejd 2020.
- Magnus Nystedt: *”Samvetsgranna porträtt är alltid en god skola” - en ikonologisk tolkning av fyra porträtt målade av Ivan Aguéli*. C-uppsats vid Uppsala Universitet, Konstvetenskapliga institutionen, 2021.
- Mark Sedgwick, redaktör: *Anarchist, Artist, Sufi: The Politics, Painting, and Esotericism of Ivan Aguéli*, Bloomsbury 2020
- Oliver Fotros: *Ivan Aguéli - Sensation of Eternity*, 2021
- Magnus Nystedt, *Att spåra Hans-Georg Gadamers spel i en konstpedagogisk aktivitet*. Masteruppsats vid Linnéuniversitet 2024, med referenser till Ivan Aguéli och Aguélimuseet i Sala.

I katalogen/boken från Waldemarsudde, *Ivan Aguéli* (Atlantis förlag 2006), finns en utförlig litteraturförteckning på sidorna 231-232.

Ivan Aguéli, *Stockholmsutsikt*, 1892, olja 46 x 58 cm.
Klubbat pris 5 400 000 kr, Auktionsverket nr 2080 i december 2013

Fredagen den 13 April 1928

Prins Eugen donerar till Sala stad.

Erbjuder en Aguéli-
målning till råd-
huset.

I Sala Allehandas senaste julnummer förekom bl. a. en artikel rörande den i Sala födde konstnären Gustave Aguéli, i vilken artikel mot slutet uttrycktes en förhoppning om att något av konstnärens

arbeten, t. ex. något ur Nationalmuseum samlingar, skulle kunna deponeras i vårt nyrestaureerade rådhus, för att sålunda fastare knyta konstnärens namn till den stad, som sett honom födas.

Artikeln ifråga har kommit under prins Eugens ögon och denne, som städse varmt intresserat sig för Aguéli, har tydligen funnit det uttryckta önskemålet bebjärtansvärt att döma av ett brev han tillställt borgmästare Hedman. Skrivelsen i fråga är av följande lydelse:

Waldemarsudde den 10 april 1928.

Herr Borgmästare Hedman!

Genom en i Sala utkommende tidning har jag erfarit, att man der skulle önska äga ett minne af der i Sala födde målaren Aguéli. Då jag äger många av hans verk, och såsom varmt intresserad af denne konstnär, gerna skulle se hans namn hedrat, är jag villig skänka en af hans tavlor, ett landskap, stort i br. 80 cm. höjd 70 cm. till Sala stad under förutsättning att någon lämplig plats för densamma kan erbjudas inom Rådhuset.

Motseende edert svar är jag eder förbundne

Eugen.

Enligt vad Sala Allehanda inhämtat har borgmästare Hedman i dag besvarat brevet och tackat för prinsens generösa erbjudande, varigenom ett värdefullt bidrag åstadkommes till vårt rådhus konstnärliga utsmyckning.

Ivan Aguéli, *Franskt landskap*, olja 1913, 43 x 58 cm. Gåva till Sala Stad 1928 från prins Eugen.

Drätselkammaren i Sala 1942. Foto Sven Norling.

I övre högra hörnet syns *Franskt landskap* av Ivan Aguéli. Målningen finns numera på Aguélimuseet.

Vestmanlands Läns Tidning 24 november 1961:

Aguélis målarskrin hos Cykel-Olle i Sala

Cykel-Olle kallas han av salaborna. Han kunde med nästan lika stort fog kallas Målar-Olle. Innanför cykelverkstaden har han en annan "verkstad" — en målarateljé inredd i en gammal vedbod! Och bäst som han står böjd över en uppochnervänd cykel kan han slänga fälgjärnet och ta itu med en tavla, som ropar efter hans pensel och fantasi.

Olle Eriksson är troligen ensam i landet om att förena cykelreparatörens och konstnärens samsättningar.

— Ja, konst ja, säger Olle Eriksson. Inte vet jag om det är så mycket bevänt med det jag gör.

Själv vill han helst kalla måleriet en hobby. Men med åren — i 25 år har han hållit på och ritat och målat — har det säkert blivit mer än en hobby för salabördige "Dubbelolle". Cykelaffären ger honom uppehållet, men konsten är den förgyllda kanten kring vardagen, som hjälper honom till ett rikare livsinnehåll.

Som tecken på hans intresse står under britsen i målarateljén Aguélis målarskrin, i triumf hemfört från en auktion efter den salabördige konstnärens mor. Något annat bevis på äktheten finns inte; det finns inget namn i lådan som styrker att Aguéli skulle ha ägt det. Skrinet innehåller till sista skvätten urkramade färgtuber och färggranna paletter, som inte direkt för tankarna till Aguélis mjuka färgskala.

Självlärd

Olle Eriksson möter Läns Tidningens medarbetare i verkstads-

res hjälp kunnat undgå en del misstag.

Mångsidigheten i hans "hobbyutövande" är påfallande. Han ritat mycket flitigt — gärna från TV-rutan — och helst människor. Han målar akvarell och i olja. Och han etsar och graverar och trycker grafik i en egenhändigt gjord tryckpress.

Hundar i järnplåt

Bland hans senare saker fångas uppmärksamheten av en grupp hundar utförd i svetsad järnplåt. Gruppen är skickligt observerad och livfullt återgiven. Vid en hastig titt på Erikssons saker är det också i teckningarnas direkta verklighetsåtergivande som han är som bäst, han fångar i en snabb glimt det karaktäristiska i en situation. I oljemåleriet märks osäkerheten och det självständiga sökandet mer.

Han har aldrig funderat på att ta steget över till konstnärbanan, att skola sig mer, att pröva om hans förutsättningar håller...

— Det skulle kanske inte bli så roligt då, säger han — kanske också med en tanke på målarkollegernas hårda ekonomiska villkor.

Knorr

4 december 1963

Aguéligårdens tur att skatta åt förgängelsen

Många av de gamla saneringsmogna fastigheterna i Salas centrala delar skattar åt förgängelsen i år. Inom kort är även den s.k. Aguéligården på Bergmästaregatan ett minne blott. Rivningen av gårdshuset har pågått en tid, och nu har turen kommit till huvudbyggnaden.

När rivningen är klar har man fått fram en stor tomt i hörnet Bergmästaregatan-Gruvgatan, o. de gamla kåkarna ersätts i sinom tid av ett stort hyreshus, som byggs av Byggnadsfirman And. Diös.

Att kalla den byggnad, som nu är under rivning, Aguéligården

är egentligen att de den oförtjänt ära. Den vittberömde målaren Ivan Aguéli föddes visserligen på denna plats 1869 och växte upp här men det var i en byggnad, som strök med vid branden 1880. Ivan Aguélis fader, som var stallmästare, lät uppföra den nuvarande byggnaden på samma tomt.

Aguéligården i Sala

Bilden återfinns i "Diös bygger vidare" av år 1974 och återger en akvarell utförd av Folke Östlund, Sala. Ägare till tavlan är Sten Klemme, Sala.

Aguéligården, dåvarande Bergmästaregatan 29, som den tedde sig när Ehrendahls hade kvarter där. Anna Aguéli, konstnären Ivans mor, bodde i en lägenhet om två rum och kök en trappa upp i huset med två fönster på gaveln hitåt. T.v. "kammarens" ett fönster, genom vilket hon ibland vinkade, när RP gick förbi, t.h. salens ett fönster.

I bakgrunden skymtar först den gård, som i tur och ordning ägts av veterinär Boström, familjen Carlgren (Inga Nybergs föräldrar) och familjen Eriksson (släktingar till Lars Östensson på Sala sparbank).

Längst bort den Svanbergska gården, där RP och hennes mormor hade skolhushåll åren 1923–26. På nedre botten, den del som syns på bilden, hade Matilda Svanberg arbetsförmedling och i lägenheten däröver bodde familjen Svanberg.

Bakom fönstret längst upp på gaveln av Aguélihuset bodde Alma Gustafsson som ogift. Hon gifte sig sedermera med postiljonen och drätselkammareordf. Eric Gustafsson och kom då att ha som granne på Valla, nuvarande Ö.Thulegatan, bl.a. Frida Ehrendahl och makarna Palm.

Ur boken *Fragment*, sid 22, av Ragnhild Palm 1986.

Makarna Ragnhild och Tore Palm efterlämnade en stor donation
för inköp av konst att visas på Aguéli museet i Sala.

Ur boken *Fragment*, sid 9-10, av Ragnhild Palm 1986.

Magda Lundberg (avbildad i Jakob Lundbergs böcker) var dotter till en kapten L., som i början av seklet bodde i den gamla Aguéli-gården på Bergmästaregatan (foto). Den ägdes av Anna Aguéli, mor till Ivan. Vi hade "kvarter" hos henne, vilket innebar, att vi hade stallrum för 2 hästar och möjlighet att gå upp till henne och ta av oss de åkkläder, vi hade på oss under färden.

Så väl jag minns Anna Aguéli! På vintern, när det var kallt och Mamma ibland hade många ärenden på stan, fick jag stanna inne i värmen hos tant Anna. D.v.s. så värst varmt var det ju inte! Man kom in i ett kök, där man tog av åkkläderna. Där var jag alltid lika fascinerad av ett slags tapetdörrar framför spisen, som gick att skjuta igen så att spisen inte syntes. Innanför köket var kammarn, in mot gården. Där låg hon och där var det varmare. Så hade hon salen ut mot gatan. Där eldade hon aldrig på vintern. Jag kan ännu känna iskylan, när hon tog mig in där för att visa mig "Johns tavlor". Hon sade alltid John, inte Ivan. För att jag skulle se tydligt

höll hon upp en fotogenlampa framför dem. Jag minns särskilt en tavla med palmer, den satte min fantasi i rörelse. Kanske blev jag "präglad" av den för livet eftersom jag gifte mig med en Palm. En litet billig vits, som jag brukat köra med. Så har jag t.ex. dragit den för Bo Setterlind, som är en avlägsen släkting till Aguéli, när vi 1981 träffades på Aguéli-museet vid den minneshögtid som hölls då Ivans stoft återbördades till hemstaden. Tavlorna med nakna fruntimmer fick jag aldrig se då, på Annas tid, de var intravade i en garderob i salen. Tant Anna berättade ofta för Mamma om sina bekymmer för John. Man ser ju i Gauffins Aguéli-bok hur han hemsöker sin mor med ideliga tiggARBrev. Jag tror man kan säga, att hon levde nästan på svältgränsen för att kunna hjälpa sin son med pengar. Hon hade utom oss också familjen Edla Ahlenblad från Norrbäck som kvartersgäster. Det kanske gjorde att hon fick litet till sitt uppehälle i form av "förning", litet mjölk, "slaktsmaka" och annat in natura.

Sen vi flyttat till Sala besökte Mamma och jag tant Anna ibland. Jag minns hennes glädje, när prins Eugen hade tagit kontakt med henne för att ordna minnesutställningen efter John. Efter den kom hon på grön kvist. Hon levde åtminstone fram till 1927, det år då jag tog realen och var inackorderad hos Svanbergs, Bergmästaregatan 33. När jag gick förbi hennes fönster på väg till och från skolan vinkade vi ofta till varandra. Hon var en fin människa. Och det känns bra, att hon fick uppleva att hennes son, som varit till något av ett åtlöje för Sala-borna, till sist blev erkänd som en stor och unik konstnär.

Tilläggas kan att sedan Tore kommit in i släkten och efter det den Fribergiska utställningen ägt rum med åtföljande stora intresse bland Sala-borna för Aguéli Mamma ofta fick äta upp att vi inte har en enda tavla av den store Sala-sonen trots "kvarter" och allting. Tore, som själv alltid varit konstintresserad, kunde inte förstå hur "Öjarna" inte kunde inse att det rörde sig om stor konst. Tore tyckte om att retas med Mamma för detta och jag tror det grämde henne så smått att hon inte hjälpt tant Anna ännu mera genom att köpa Johns konst. Något som doktor Friberg däremot insåg på ett tidigt stadium. (Ahlenblads i Norrbäck lär också ha något verk av Aguéli.)

Gudrun Andersers, f. 1928, dotter till Astrid, f. Ahlenblad, och Gustav Eriksson (konstnär från Norrbäck), berättar den 14 mars 2019: Jag minns konsten från mitt barndomshem men inte att vi hade något verk av Ivan Aguéli. Och om det fanns så förstördes det då huset i Norrbäck brann ner 1953.

IVAN AGUÉLI – sökare, sjukling och djurvän

Boken är en personlig betraktelse av förre överläkaren vid Sala lasarett, med.dr. Leo Meurman (1923-2002) om Ivan Aguélis manipulerande och hypokondriska sidor. Boken innehåller många intressanta iakttagelser, även om Leo Meurman ibland drar långtgående – och någon gång insinuanta – slutsatser rörande Ivan Aguélis karaktärsdrag. Läs hela Leo Meurmans skrift [här](#).

22

TORSDAGEN DEN 23 MAJ 1996

KULTUR MED MERA

- Helgonglorian ska bort

– Ivan Aguéli var en märklig person, visst var han det. Men jag tycker helgonglorian ska bort. Bilden av honom blir mer levande om man ser alla hans sidor, även de mindre sympatiska.

Det säger Leo Meurman, pensionerad överläkare i Sala, som författat skriften *Ivan Aguéli – sökare, sjukling och djurvän*.

Det är 30 år sedan Leo Meurman började bekanta sig närmare med Aguéli, då genom Axel Gauffins monografi från 40-talet. I den återges bland annat Aguélis rika brevproduktion.

– Det är genom breven man lär känna Ivan Aguéli, tycker jag. I dem ser man hur förslagen han kan vara, lismande rent av. Ibland har man roligt åt honom, ibland blir man förbaskad på honom. Och samtidigt fångas man av hans målade språk och stilistiska rytmer, säger Leo Meurman.

Han läste breven och funderade över Aguélis påstådda dövhet och mycket annat.

– Sedan har Acke Oldenburg, liksom jag medlem av Aguéli-museets Vänner, uppmanat mig att skriva ner mina tankar och slutsat-

Leo Meurman breddar synen på Ivan Aguéli som person i sin skrift om konstnären. Här vid Ragnar Alyres porträtt av Aguéli.

FOTO: MADELENE ERIKSSON

ser. Att jag också illustrerat min skrift själv beror på att det alltid varit ett fritidsnöje för mig att teckna och måla.

Inte döv...

Leo Meurman tar inte till uttrycket inbillningssjuk om Ivan Aguéli, men han har som läkare tyckt det varit intressant att studera "sjuklingen" Aguéli.

– Ja, det här är ju en kille som hela tiden kör med hur sjuk han är.

Han talar gärna i breven till modern om anemi, reumatism, magbesvär med mera. Fast det verkar som om det mesta gick att bota med pengar från mamma, säger Leo Meurman och tillägger:

– Och jag har till exempel aldrig trott på det där att han skulle varit döv. Uppenbarligen hörde han dåligt ibland – det kan ha handlat om vaxproppar eller inflammation i mellanörat – men jag kan inte tänka mig att han, som så lätt och snabbt

lärde sig nya språk, hade någon permanent hörselnedsättning.

– Och han var alltid döv när det passade honom, han utnyttjade det. Ja, han utnyttjade allt, men för mig gör det honom bara mer levande och intressant.

... men närsynt

Närsynt var Ivan Aguéli däremot och han oroade sig för vad detta skulle betyda för hans framtid som konstnär. Efter vad Leo Meurman kunnat utröna kan Aguéli ha varit så pass gravt närsynt som -10 dioptrier.

Aguélis förhållande till den 23 år äldre Madame Huot har fascinerat många, så även Leo Meurman. I brev har hon avslöjat sin vådliga svartsjuka, och hon planerade till och med att ta livet av Aguéli. Han i sin tur förödmjukar henne, kallar henne missfoster och annat.

– Hennes livsöde är mycket gripande och förtjänar egentligen en egen berättelse, säger Leo Meurman.

Tänkvärd

Närmare 80 sidor i A4-format är hans skrift om Ivan Aguéli. Det är mycket tänkvärd och intressant läsning för den som vill förstå mer av människan bakom konsten. Man kan inte annat än instämma i Leo Meurmans ord sedan han trängt in i fenomenet Aguéli:

– Den jädrans gossen skulle det vara roligt att träffa!

INGALILL FORSS NORBERG

Aguélimuseets Vänners årsskrift 1998, sid 26-27:

Medicinska aspekter på sjuklingen Aguéli

I maj 1996 utkom en skrift författad och med egenhändiga teckningar försedd av förre chefsläkaren vid Sala lasarett, Leo Meurman. Titeln var "Ivan Aguéli – sökare, sjukling och djurvän".

Dr Meurman har för sitt projekt framförallt inspirerats av den rika brevsamling som återfinns i Axel Gauffins monografi 1940–1941. Förf menar att breven till modern i Sala, liksom till konstnärens vänner, ger intressanta inblickar i Aguélis utveckling som människa – inblickar som inte alltid ger bilden av "en helt sympatisk människa". De medicinska aspekter förf anlägger ger tvärtom intrycket att målaren var en utpräglad hypokondriker samtidigt som han listigt använde sig av sina sjukheter för att tigga pengar – främst av modern i Sala – samt krav på att få tjänster utträttade av vänner och kontakter han lämnade efter sig under sitt rörliga och röriga liv.

– IVAN AGUÉLI var en märklig person, visst var han det. Men jag tycker helgonglorian ska bort. Bilden av honom blir mer levande om man ser alla hans sidor, även de mindre sympatiska, säger Leo Meurman i en intervju i Sala Allehanda med tidningens kulturredaktör Ingalill Forss-Norberg.

Det är 30 år sedan Leo Meurman började bekanta sig närmare med Aguéli, då genom Axel Gauffins monografi.

– Det är genom breven man lär känna Ivan Aguéli, tycker jag. I dem ser man hur förslagen han kan vara, lismande rent av. Ibland har man roligt åt honom, ibland blir man förbaskad på honom. Och samtidigt fångas man av hans målade språk och stilistiska rytmer, säger Leo Meurman.

Han läste breven och funderade över Aguélis påstådda dövhet och mycket annat.

– Sedan har Acke Oldenburg, liksom jag medlem av Aguélimuseets Vänner, uppmuntrat mig att skriva ner mina tankar och slutsatser. Att jag också illustrerat min skrift själv beror på att det alltid varit ett fritidsnöje för mig att teckna och måla.

Inte döv...

Leo Meurman tar inte till uttrycket inbillningssjuk om Ivan Aguéli, men han har som läkare tyckt det varit intressant att studera ”sjuklingen” Aguéli.

– Ja, det här är ju en kille som hela tiden kör med hur sjuk han är. Han talar gärna i breven till modern om anemi, reumatism, magbesvär med mera. Fast det verkar som om det mesta gick att bota med pengar från mamma, säger Leo Meurman och tillägger.

– Och jag har till exempel aldrig trott på det där att han skulle varit döv. Uppenbarligen hörde han dåligt ibland – det kan ha handlat om vaxproppar eller inflammation i mellanörat – men jag kan inte tänka mig att han, som så lätt och snabbt lärde sig nya språk, hade någon permanent hörselnedsättning.

– Och han var alltid döv när det passade honom, han utnyttjade det. Ja, han utnyttjade allt, men för mig gör det honom bara mer levande och intressant.

... men närsynt

Närsynt var Ivan Aguéli däremot och han oroade sig för vad detta skulle betyda för hans framtid som konstnär. Efter vad Leo Meurman kunnat utröna kan Aguéli ha varit så pass gravt närsynt som -10 dioptrier.

Aguélis förhållande till den 23 år äldre Madame Huot har fascinerat många, så även Leo Meurman. I brev har hon avslöjat sin vådliga svartsjuka, och hon planerade till och med att ta livet av Aguéli. Han i sin tur förödmjukar henne, kallar henne missfoster och annat.

– Hennes livsöde är mycket gripande och förtjänar egentligen en egen berättelse, säger Leo Meurman.

Närmare 80 sidor i A4-format är hans skrift om Ivan Aguéli. Det är mycket tänkvärd och intressant läsning för den som vill förstå mer av människan bakom konsten. Man kan inte annat än instämma i Leo Meurmans ord sedan han trängt in i fenomenet Aguéli:

– Den jädrans gossen skulle det vara roligt att träffa!

Ivan Aguéli, *Gotländskt landskap*, 1892, olja 76 x 55 cm
Auktionsverket nr 2039 i juni 2015

Ivan Aguéli, *Kustlandskap med två träd, Gotland*, 1892, olja 72 x 47 cm
Auktionsverket nr 2073 i juni 2015

Bengt Lagerkvist

Ivan Aguéli

Johnny Ekman: 2002 producerade jag en CD med regissören, författaren och styrelseledamoten i Aguélimuseets Vänner, Bengt Lagerkvist, där han berättade om Ivan Aguéli på det sätt som bara han kan. Bengt Lagerkvists röst är känd från många TV-produktioner: bl.a. Konstpaus, Konstalmanackan och Konstverk berättar.

Den 16 min långa CDn såldes sedan i museets shop. Omhängning har gjorts flera gånger sedan 2002 och alla de målningar som Bengt Lagerkvist nämner finns kanske inte på plats idag.

Här kan du [lyssna till hans berättelse](#) och/eller läsa texten:

Ivan Aguéli hette egentligen inte alls så. Han var döpt till Johan Gustaf Agelii, född 1869, son till veterinären i Sala och hans hustru Anna. Under sin första resa till Frankrike ändrade han sitt namn till Ivan Aguéli, antagligen för att det skulle bli lättare att säga på franska men också för att reta sin far, en brutal och hårdhänt man, som han inte hade mycket till övers för och som aldrig begrep sig på sin besynnerlige och begåvade son. Den som brydde sig om honom var hans mor, som hjälpte honom med pengar hela hans fyrtioåttåriga liv, fast hon aldrig begrep sig på hans konst. Det var många gånger det behövdes pengar, eftersom han aldrig hade någon framgång som konstnär förrän efter sin död och ofta levde i rena fattigdomen.

Det var inte enda gången han bytte namn och identitet. Vid förra sekelskiftet bytte han namn till Abd al-Hâdi, vilket är uttytt "Vägvisarens tjänare" och övergick till islam efter att ha vistats flera år i Egypten. Han gick klädd i arabisk dräkt, också vid sina fåtaliga besök i hemstaden Sala, dit han inte åkte i onödan. Succé, framgång, pengar, social ställning var och förblev okända begrepp för Ivan Aguéli. En poste restante människa som levde utan fast adress.

Hans liv sammanföll med de stora, berömda sekelskiftesmålarna i Sverige, de som redan under sin livstid sålde sina tavlor för stora pengar och fortfarande gör det på konstauktioner: Anders Zorn, Carl Larsson och Bruno Liljefors, plus en hel del andra, något mindre berömda. De hade alla börjat sin konstnärliga bana på 1880-talet i Frankrike, där de lärt sig yrket för att sedan fullärda återvända till hemlandet helt inställda på att göra succé. Alla tre kom från enkla, för att inte säga fattiga förhållanden, det var nog inte betydelselöst. Ivan Aguéli, veterinärens son, som var född medelklass, åkte inte hem från Frankrike, det land som han kallade "mitt kära sköna Frankrike, ljusets, smakens, civilisationens, hyfsningens hemland", utan stannade kvar och mötte där Paul Gauguins konst, som gjorde ett outplånligt intryck på honom.

Gauguins konst - vad var det? Jo det var den konst som kom efter impressionisterna på 1870-talet och som kallades Syntetismen, med Gauguin som profet. Syntes betydde sammanfattning - alltså att avbilda ett landskap utan pittoreska detaljer, som tidigare generationer franska konstnärer och düsseldorfarna gjort, t ex med betande kor eller pittoreska bönder i förgrunden, utan en syntes - sammanfattning av det hela. Svenska lärjungar till Gauguin var Richard Bergh, han med "Nordisk sommarnatt" och ännu tydligare Prins Eugen med sin berömda målning "Molnet", gjord vid just den här tiden, - 90 talet. Inga detaljer, bara stigen som försvinner bortåt, ingen vet vart, och Molnet, det stora molnet som kan betyda så mycket. Den var den sortens måleri som engagerade den unge Ivan Aguéli, som under 1890 talet levde bohémiskt vid Boulevard St Michel i Paris, där så många svenskar strövat, tillsammans med symbolistpoeter och en annan besläktad svensk konstnär - Olof Sager Nelson. Han som målade ett porträtt av en inte ofarlig kvinna som Aguéli gjorde bekantskap med vid den här tiden - Mme Huot, fanatisk djurvän, anarkist, teosof, poet och skön. Några år äldre än han. Kallades av Sager Nelson "La dame du silence" - tystnadens dam, gick ofta klädd i renässansklänning på Paris gator, som ändå sett det mesta. Hon blev Ivan Aguélis öde, lyckligt eller olyckligt. Han försökte flera gånger göra sig fri från henne men hon släppte inte greppet så lätt. Genom Mme Huot kom han in i anarkistiska kretsar i Paris. Inte olika våra dagars terrorister, arbetade med samma medel, var ständigt eftersökta av polisen. Han blev således arresterad och hamnade i franskt fängelse i fyra månader. Frisläppt reste han till Egypten och målade landskap och människor i den stil han strävade till - "den rena konsten". Alltså en konst som inte avbildade utan var "en konst i sig", det som en landsman varit inne på tjuugo år tidigare i sina landskap från franska nordkusten: Hill.

Återkommen till Paris sysslade han med intensiva studier i orientaliska språk: sanskrit, arabiska, m fl. Ett språkgeni som lärde sig behärska 14 språk, han som hemma i skolan i Sala haft C i alla. Konverterade 1898 till islam, studerade buddism och reste följande år till Indien. Skrev entusiastiskt brev "hem" till Mme Huot om den sterila skönheten i Aden som han sett under resan till Indien. Återkommer till Frankrike där han i juni 1900, ivrigt påhejad av Mme Huot, avlossar ett revolverskott mot två matadorer vid en tjurfäktning i Deuil, Sydfrankrike. De blir lindrigt sårade och Aguéli hamnar i fängelse. Händelsen väcker stor uppmärksamhet och leder till att tjurfäktningar som går ut på att döda tjuren, förbjuds i Frankrike.

Ni kan nu undra: när målade Ivan Aguéli egentligen? Hade han tid till det, han som tydligen sysslade med allting annat än det ganska stillsamma knåpet vid staffliet?

Svaret är ibland, mellan alla andra aktiviteter som att ge ut arabiska tidningar, umgås med anarkister, ständigt efterspanade av internationell polis, leta på nätterna efter Mme Huots katter, bortsprungna på Paris' hustak, hon hade ett tjugotal som hon älskade...

Det är som Ivan Aguéli tycktes fly från konsten för att ständigt syssla med annat, en splittring i personligheten, som också visade sig i bytet av namn, något de flesta drar sig för. En gåta alltså. Men samtidigt en mycket intellektuell begåvning med en klarhet, nästan matematisk stränghet i sin konst som tydligt förebådar den abstrakta konsten som väntade runt hörnet de första åren av 1900 talet i Paris. Konstnärer som Picasso, Braque som just då började med vad som kallades kubism, en konst som låg nära hans egen. Poeten - kubistprofeten Apollinaire kände han, hade överhuvud en internationell bekantskapskrets som ingen annan svensk konstnär kom i närheten av. Ett väderkorn, man kan kalla radarskärm för allt nytt som rörde sig i tiden eller skulle dyka upp i fjärran.

1911 efter alla dessa kringflackande år i Europa, Nordafrika, Indien - spår som inte ens Interpol kunde följa, även om de gärna ville - vad gör han då?

Börjar som frielev på västkustmålaren Carl Wilhelmsons konstskola vid Odengatan i Stockholm - varför??? Jo, för att ta upp måleriet igen, det som legat nere så länge, hos en konstnär som var specialist på vackra schalar släpande i vattnet från bohusekor och pittoreska fiskargubbar i Fiskebäckskil, men som underligt nog förstod Aguélis måleri. Han är nu fyrtiotvå år gammal, hör dåligt, håller sig för sig själv bland de andra eleverna som är tjugo år yngre. De tycker att han är en halvgammal kuf tills han börjar berätta, berätta.... om nätter i öknen, om kamelernas ljud utanför tältet om natten, om stjärnhimlen ovanför, om Indien – och de lyssnar fascinerade, de kvinnliga eleverna särskilt, till främlingen som levtt ett liv som kommer deras eget att verka platt. Han målar av dem, deras porträtt finns här på museet i Sala.

Nästa år tillbaka i Paris där han i brev hem till Richard Bergh, Nationalmuseichef, försöker få museet intresserat av en utställning med bl a Rouault, Léger och Picasso. Inget intresse. Deltar 1912 i en utställning i Stockholm där hans konst för första gången väcker uppmärksamhet – men han är redan borta igen, återigen i Frankrike, sedan Kairo. 1915 händer det märkliga: Nationalmuseum accepterar som gåva ett stockholmsmotiv av Aguéli. Nästa år utvisas han som farlig från Egypten av brittiska myndigheter. Kommer till katalanska Barcelona i Spanien, anarkisternas stad framför andra. Börjar längta hem i ett Europa som är stängt på grund av pågående världskrig. Prins Eugen, som hjälpt honom flera gånger, skickar pengar till den som vanligt utfattige för att han skall kunna resa. Pengarna hinner inte fram. Han blir överkörd av ett tåg 1 oktober 1917 utanför stan, ett tåg som han på grund av dövhet inte hör – eller var det planlagt av någon som var ute efter hans, anarkistens liv? Polisen t ex.? Den gåtan kommer ingen att kunna lösa.

Ivan Aguéli, konstnär utan framgång, världsresenär, på spaning efter vad han kallade "den rena konsten", språkgeni, modernist före modernismen - hade ingen framgång i sitt liv. Men han hade fyra goda feer - hur många har det?

Först sin mamma Anna, som visserligen inte förstod hans konst och avskydde det konstiga namn han lagt sig till med men hjälpte honom hela hans liv med pengar – och han kunde vara ganska fordrande. Nästa fé var Prins Eugen som trots egen kunglig börd månade om anarkistens konst och framför allt räddade den efter Aguélis död, då den nitiske svenske konsuln i Barcelona ville bränna alla hans tavlor, eftersom de saknade värde i hans ögon. Fé nummer tre är dr Carl Friberg, stadsläkare i Sala, som mamma Anna visade en tavla av sonen och undrade om den möjligen kunde ha något värde. Det tyckte dr Friberg och köpte inte bara den utan alla de tavlor av Ivan Aguéli, som nu tack vare honom finns på museet. Heder åt honom! Heder också åt den fjärde av feerna vid konstnärens vagga, fast han kunde inte vara närvarande den gången, eftersom han inte själv var född: Kåge Bergman, mannen som ordnade ett hem, ett museum åt den hela sitt liv husville Ivan Aguéli, mannen utan fast adress. Där ni nu kan se den märklige Sala-sonens verk, den konst som så många konstnärer i det här landet beundrat och lärt av. Heder och tack åt de fyra feerna!

Om ni nu undrar vad ni ska titta på så föreslår jag:

- *Se Havsstrand från Gotland som Aguéli målade som tjugoåring – utan detaljer, bara stranden och havet. Och det var innan han sett Gauguin!*

Havsstrand, Gotland, 41 x 63,5 cm, NM4980

- *Se Flicka i blått och Ung flicka, henne han kanske var förälskad i, när han var på Gotland den gången.*

Flicka i blått, 50 x 38,5 cm, NM 4995

Ung flicka, 76 x 36,5 cm, MOM 302

- Se Egyptiskt landskap, *det stränga landskap han skulle återkomma till många gånger.*

Egyptiskt slättlandskap, 19,5 x 29 cm, NM4990

- Se Aktstudie och Sittande modell, *orientaliska kvinnor med en egendomligt hård sensualism.*

Aktstudie, 54 x 36 cm, NM 5001

- *Se Porträttet av Mme Huot, det som hon antagligen var missnöjd med eftersom hon ville vara vacker som Sager Nelsons La dame du silence.*

Porträtt av Mme Huot, 47 x 33,5 cm, NM4994

- *Se fler av de egyptiska landskapen, stränga, absolut folktomma, förebådande den kubistiska konsten hos Picasso.*
- *Se porträtten av de kvinnliga elevkamraterna hos Carl Wilhelmson, där jag gärna skulle veta vem som är vem. Är det nån som vet?*

Och här slutar jag och hoppas att ni lärt er något om världsresenären, konstnären, språkgeniet Ivan Aguéli från Sala!

Hälsningar från

Denzil Sager

PS Passa på att gå in i Aguélimuseets Vänner, när ni ändå är här. Gör det!

5.7 miljoner för "Gotländskt landskap"

Aguélitavla gick för rekordpris

Såldes på auktion i Stockholm

Två Ivan Aguéli-tavlor gick under klubban under den gångna veckan. Den ena, "Gotländskt landskap", såldes till rekordsumman 5.7 miljoner kronor på Stockholms auktionsverk.

SALA/STOCKHOLM. Den Sala-födde konstnären Ivan Aguélis tavla "Gotländskt landskap" har sålt för 5.7 miljoner kronor på Stockholms auktionsverk. En summa som är rekordhög när det kommer till verk från Aguéli. Den andra, "Kustlandskap med två träd", såldes för 2 miljoner kronor. Tidigare har en tavla från honom som mest sålts för 5.4 miljoner svenska kronor.

- Bägge tavlorna är målade på Gotland år 1892 och är väldigt lika varandra. Det året tillbringade Aguéli väldigt mycket tid på Gotland och han var väldigt inspirerad av landskapet och ljuset där. År 1889 kom han till Gotland för första gången och det var faktiskt då

REKORD. Ivan Aguélis tavla "Gotländskt landskap" såldes för 5.7 miljoner kronor.

Foto: Stockholms auktionsverk

” Bägge tavlorna är målade på Gotland år 1892.

Anna Hamilton, informationschef på Stockholms auktionsverk.

han bestämde sig för att bli konstnär, säger Anna Hamilton, informationschef på Stockholms auktionsverk.

Auktionen kan också få betydelse för Aguéli-muséet i Sala

och för Sala som stad i stort. Det tror Johanna Byström Sims som är intendent på muséet.

- Det är en väldigt fin målning från den tiden då han målade väldigt vackra och livfulla landskap, säger hon.

Den tidigare tavlan som såldes för 5.4 miljoner var "Stockholmsutsikt". Det skedde år 2013.

MATTIAS HOLMGREN
mattias.holmgren@salaallehanda.com
0224-561 96

Stockholms
Auktionsverk
etabl. 1674

Press

Pressmeddelanden

Presskontakt

Marknadskoordinator
Nina Juhl
Tel: [08-453 67 84](tel:08-4536784)
nina.juhl@auktionsverket.se

Stockholms Auktionsverk > Press > Pressmeddelanden > 2015 >

Nytt auktionsrekord för konstverk av Ivan Aguéli - 7 milj kr!

Nytt auktionsrekord för konstverk av Ivan Aguéli - 7 milj kr!

Klassiska dag 2 juni 2015

Det tidigare auktionsrekordet för mystikern Ivan Aguéli slogs idag, då hans Gotländskt landskap såldes för 7 miljoner kr. Tre miljonnoteringar uppnåddes totalt på dagens auktion - två av dem för Aguéli och en för den alltid älskade Jenny Nyström. Köpkraften är stark då det gäller högklassigt svenskt måleri!

Ivan Aguéli, Gotländskt landskap

Skärmbild från Stockholms Auktionsverks hemsida. Hur räknar auktionsfirmorna? Jo, till det klubbade priset, 5,7 miljoner kr, lägger man säljarens försäljningsprovision och köparens avgift. Då får man fram ett "auktionsrekord/marknadsvärde" på 7 miljoner kr. Antagligen för att hissa auktions- & konstmarknaden och egna auktionsfirman.

En äkta Aguéli?

2015

- 6 okt: Bo Jansson, flitig fotograf & Salakännare, var med oss vid medlemsträffen i Avlidna Salakonstnärers Sällskap den 6 oktober och berättade om konstnärer och avbildade personer som ingick i vår porträttutställning under oktober. Han berättade då också att han hade ett antal målningar av Edvard Cederling, varav en med Läroverket, vaktmästarbostaden & Kristina kyrka och ett porträtt av fru Ramby som zigenerska/Singoalla. Jag, Johnny Ekman, skulle ringa Bo efter några dagar enligt överenskommelse.
- 8 okt: Jag ringer den 8 oktober. Inger Jansson, hans hustru, berättade då att Bo avlidit på kvällen den 6 oktober efter att ha varit på vårt möte. Bo hade då fyllt 78 år dagen före – den 5 oktober. Inger berättade om hans hälsa under senaste åren.
Hon ville också att Kristina Österberg och jag skulle besöka henne i mitten av november 'när det lugnat ner sig' för att fullfölja det som vi kommit överens med Bo om.
- 24 nov: Kristina Österberg och jag besöker Inger. Vi fotograferar & dokumenterar målningarna av Cederling och Kjell Åkesson samt keramik från Sala Kakel. Vi tittar i fotoalbum – foton från familjen Johansson/Grahmstad, Hällen, ett foto från Långmossen & dricker kaffe.
När vi efter några timmar är på väg att gå hem nämner Inger att hon har något i garderoben som hon 'inte vet om hon ska visa oss'. Det kanske är en Aguéli-målning, säger Inger.
Först var jag skeptisk, men när hon visar målningen blir jag alldeles yr & knäsvag. Jag var övertygad om att det var en äkta Aguéli! Gammal kilram, gammal duk och Ivan Aguélis färgskala. Lite tunna & lite matta färger. Visserligen med en ram från senare tid.

Ingert visade oss handlingen från Bukowskis den 23 september 2004, där Louise Lyberg värderade målningen till 150 000 – 200 000 kr!

 KONTRAKT Nr: **AG-0014501**
MOTTAGNINGSBEVIS 1(1)

Kundnr: C 38377 Namn: GALLERI SALA
Telefon: 0224-12856 Adress: ATT KARL AXEL CARLSSON
Postadress: FREDSGATAN 35
Telefax: 0224-12857 Postadress: 733 31 SALA

Auktion (prel.): 0534 Internationella Höstauktionen 2004
Auktionsdatum: 30 november - 3 december 2004
Visningsdatum: 20-28 november 2004 Mottagningsställe: st

Av ovanstående person (kommittenten) har Bukowski Auktioner AB, org.nr 556434-1369, mottagit nedanstående föremål till försäljning och med kommittenten träffat ett kommissionsavtal enligt villkoren på omstående sida.

Obj nr	Avd	Objektbeskrivning mm	Preliminärt utropspris	Bevaknings/minimipris
1	KON	IVAN AGUÉLI "Landskap med väg"	150 000- 200 000	*

Försäljningsprovision 10 procent. f n o m s
Återropsprovision 0 procent.

*) Är inte bevakningspriset överenskommet återkommer vi om det senast veckan före auktion.

Stockholm 04-09-23
Bukowski Auktioner AB

ort: Salå den 27/9 04
Kommittent Karl Axel Carlsson
GALLERI SALA

Louise Lyberg
LOUISE LYBERG

Stockholm: Arsenalgatan 6, 111 47 Stockholm, Tel 08 674 00 00, Telefax 08 411 46 74.
Göteborg: Kungälvsterrassen 43, 411 36 Göteborg, Tel 031 20 03 60, Malmö: Kulvedgatan 18, 211 35 Malmö, Tel 040 409 57 90.

Jag var övertygad till 120%! Jag fotograferade fram & baksida. Ingert berättade om bakgrunden som är helt osannolik: Hon hade hittat den i en container för ca 50 år sedan! Någon läkare skulle flytta från en av läkarbostäderna på Dammgatan 1 och i containern såg Ingert en Aguéli och flera andra tavlor.

Hon tog hand om tavlan. Den blev stående i flera år – bl.a. i förrådet på vinden.

När jag kom hem på kvällen tittade jag omedelbart i Axel Gauffins bok om Ivan Aguéli från 1941: Jag hittade målningen avbildad på sidan 280 och beskriven i registret längst bak:

223. Landskap med väg

I fgr t.v. en sandig väg mellan gröna renar, t.h. därom en bäck med blått vatten, längst t.h. gulgröna fält. I mpl t.v. ett träd. I bgr belysta gulbruna trädpartier och blånande berg. Himlen ljusblå, nedåt tonande i gulgrönt.

Papper på masonite 17 x 23 cm

Bankdirektör O. Rydbeck, Djursholm

N.M. utst.Nr. 169

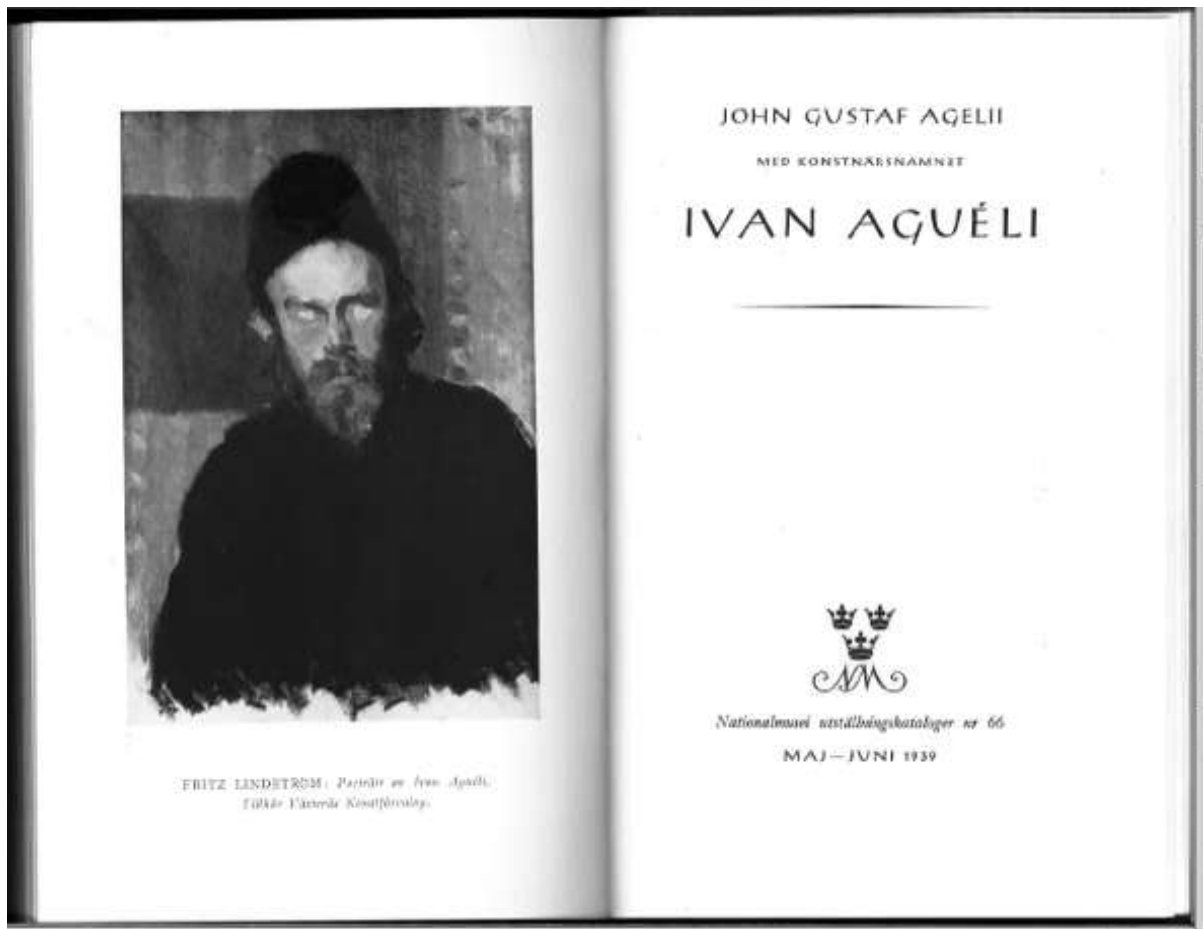
Där kom en ny överraskning: *Papper på masonite*. Stämmer det? Den vi såg hos Inger var målad på duk. Har Gauffin gjort ett misstag? Målningen hade också varit med på Nationalmuseums stora Aguéliutställning 1939, nr 169. Hur var den beskriven där?

Kl 22:06 får jag ett mail från Kristina Österberg: Det är målningen längst ner till vänster på frimärkskartan 1969 med Aguélis målningar. Kristina har sökt på internet men kan inte finna något om förfalskade Aguéli-målningar.

Kl 22:43 Sänder jag ett mail till Nationalmuseum med förfrågan om utställningskatalogen från 1939.

26 nov: Jag får mail med katalogen i pdf-format från Nationalmuseum. Sidan 19, utställningsnummer 169: Målad på papper!

168. SPANSKT LANDSKAP. 24,5 X 31.
Bankdirektör O. Rydbeck.
169. SPANSKT LANDSKAP MED VÄG. 17 X 23.
Papper.
Bankdirektör O. Rydbeck.
170. LANDSKAP MED VÄG OCH NAKNA FÄLT.

27 nov: Styrelsemöte med Avlidna Salakonstnärers Sällskap. Kristina Österbergs teori:
- Kan Ivan Aguéli ha gjort den i två exemplar? På beställning?

30 nov: Kl 10:49 Telefon till Ace Carlsson, som hjälpte Ingert och Bo med undersökningen av målningen: Först var det inga tvivel hos Bukowskis. Louise Lyberg var helt övertygad, men senare ringde hon Bo Jansson och sa att det var en skickligt gjord kopia. Louise kände också till en dam (ev. handikappad enl. Ingerts minnesbild) som kan ha gjort kopian.
Ace tycker vi ska ta kontakt med Louise Lyberg. Han nämner också att han inte har ramat tavlan.

Kl 17:55 Telefon till Louise Lyberg, tidigare Bukowskis. Hon har ett vagt minne av en målning funnen i en container. Jag lovar att sända ett mail med bild på målningen och en kopia av hennes värdering 23 september 2004.

Kl 19:24 Bengt Lindh ringer. Bengt är medlem i vår förening, entusiastisk filatelist och vän av Salakonst. Han föreslår att vi ska ta kontakt med Postens filateliavdelning, som måste ha dokument från sin framställning av frimärkena 1969.

Kl 21:22 Mail till Louise Lyberg:

Hej!

Enligt dagens telefonsamtal översänder jag ett foto av målningen som skulle kunna vara gjord av Ivan Aguéli. Jag bifogar också ditt utlåtande från den 23 september 2004 som sedan följdes, enligt vad som berättats mig, av ditt telefonsamtal med ägarna Ingert och Bo Jansson om att det troligtvis rörde sig om en välgjord kopia.

Det finns ett par fakta som jag tycker stödjer tanken att det var en medveten kopiering och inte en förfalskning:

Underlaget. Enligt Nationalmuseums katalog 1939 och Axel Gauffins bok beskrivning i Sveriges Allmänna Konstförenings publikation 1941 är målningen gjord på papper. Den här målningen är gjord på duk.

Måtten. I katalogen och boken anges måtten till 17 x 23 cm, men den här målningen är 19,5 x 26 cm.

Avvikelserna från originalet tycker jag tyder på att kopisten medvetet avviker från originalet för att det inte skall uppfattas som en förfalskning.

Frågan återstår dock: Varför gjordes det en kopia? Och var finns originalet idag?

Att jämföra den nu aktuella tavlan med originalet är inte möjligt utifrån det rasterade boktrycket. När Posten 1969 gjorde frimärke av målningen var det första gången som man tryckte i offset vilket, såvitt jag förstår, utgår från ett fotografi. Möjligen har Postmuseum ett bra fotografi av målningen som skulle kunna användas för jämförelse mellan målningarna.

Det skulle vara intressant att få höra dina tankar kring målningarna.

Hälsningar

Avlidna Salakonstnärers Sällskap gm

Johnny Ekman
sekreterare

Kl 22:34 Mail till medlemmarna om träffen på Ångbageriet den 8 december – där det bl.a. i texten ingår

Speciell gäst är Ingert Jansson som berättar om sitt fynd: "Är den här tavlan en äkta Aguéli?"

Under åren med Kåge Bergmans Minne har jag, Johnny E, samlat på mig en stor mängd fotografier och tidningsurklipp om kända målningarna och teckningarna av Ivan Aguéli. Omkring kl 23 sätter jag mig vid datorn för att leta igenom ett antal mappar med bilderna. I en av undermapparna från Moderna Museet hittar jag målningen! Inventarienummer MOM517.

Ivan Aguéli, *Spanskt landskap med väg*, 1916-17,
olja på papper monterad på masonit, 16,5x23 (MOM 517)

Än en gång blir jag knäsvag & öppnar mailprogrammet för att sända beskedet till Louise Lyberg. Då har hon redan svarat:

Kl 23:18 Mail från Louise Lyberg:

Hej!

Originalen heter Spanskt landskap, utfört 1916-1917, olja på papper 16,5x23. Tillhör Moderna Museet (MOM 517), som erhölet konstverket som gåva 1990 av Stig T. Karlsson. Avbildad i Ivan Aguéli, Utställningskatalog från Waldemarsudde 2008. Avb sid 187, nr 76.

Vem Stig O Karlsson är vet jag ej, men har kopisten avbildat målningen nyligen så borde han finns i konservatorns förteckning, där alla kopister dokumenteras. Då skall också storleken på kopian vara annorlunda för att inte förväxlas med originalet. Jag har själv gjort en förteckning över samtliga kopierade konstverk på Nationalmuseum fram till början av 1900-talet och då var ju denna inte med.

I Nationalmuseums katalog nr 634 från utställningen "Falskt och Äkta" medverkar jag med en lång artikel om "Kopieverksamheten på Nationalmuseum" sid 123-136, där du kan läsa allt om villkor för denna verksamhet. Det var ofta elever från Konsthögskolan kopierade i lärosyfte samt teckningslärare och andra konstnärer, som gjorde kopior på uppdrag,

Vem och var någon har gjort den aktuella kopian går naturligtvis inte att fastställa om den är gjord före 1990. I så fall skulle den kopierats hemma hos Stig Karlsson till Stig Karlsson, som kanske ville ha kopian kvar, när han skänkte den till Moderna.

Slutligen, betrakta konstverket som en kopia av en okänd duktig målare.

Med vänliga hälsningar
Louise Lyberg
Senior Expert konst
Bukowskis Auktions

Där gick luften ur den spännande jakten. Alternativt:

Ingert kanske har originalet! Är det kopian som finns på Moderna Museet? 😊

Johnny Ekman
Sekreterare i Avlidna Salakonstnärers Sällskap

När jag långt senare, i november 2023, sökte tidningsartiklar om konst av Ivan Aguéli, råkade jag få ögonen på följande urklipp ur Sala Allehanda den 30 oktober 1986 resp. Svenska Dagbladet 31 oktober samma år.

Var det här förklaringen till Ingerts målning???:

Christine gör tavlorna...

Christine Langinvainio skulle kunna vara vår tids Ivan Aguéli. Hon har alla förutsättningar för det.

Det är hon som målar alla Aguéli-tavlor som förekommer i Ljussökaren.

Christine är själv konstnär till yrket och har till filmen anlåtits som kopist. Och det innebär att hon dels skall kopiera Ivan Aguéli's målningar och dels måla egna i Aguéli's anda.

— När jag i maj tillfrågades om jobbet, visste jag ingenting om Ivan Aguéli. Men jag började läsa om honom och jag har ingående försökt analysera hans målningar och olika sätt att måla.

— Det mest spännande med Aguéli är att hans målningar innehåller mer än vad man vid första ögonkastet ser. De innehåller ett ljus som omfattar det mesta.

Inte svårt

Christine tycker inte det har varit svårt att lära sig måla som Aguéli. Hon har liksom Aguéli studerat konst i Paris och menar att den utbildning som han fick finns kvar i dag.

— Aguéli kunde ha blivit en monumental målare, om han bara givit sig själv en chans.

Christine Langinvainio "förfalskar" de Aguéli-tavlor som finns med i filmen. Här lägger hon de sista penseldragen i Nillandskap vars original hänger på Nationalmuseum. — Det bästa med Aguéli's tavlor är att de innehåller så mycket mer än vad man först ser, säger hon.

Han var på god väg när hans liv slutade med tågolyckan i Barcelona.

— När jag är klar med en Aguéli-tavla tittar jag på originalet och upptäcker att Aguéli

alltid har gått ett steg till. Hans längtan var den rena konsten och han strävade alltid efter

något mer. Det är vad en konstnär skall göra, annars går det illa, menar Christine.

Christine målar i kulissen

Christine Langinvainio växte upp i Helsingfors. På familjens önskan utbildade hon sig till sjuksköterska. För sedan till Paris och lärde måleriets konst under sju år vid École des beaux-arts. Nu är hon i Stockholm och målar Ivan Aguéli-tavlor från Orienten...

Inte bara från Orienten. Inte bara Ivan Aguéli. På ett staffli står en Sager-Nelson; porträttet av Madame Huot. Nyss satt där Reine Brynolfsson som Sager-Nelson och "målade" och längre in i rummet modellen; skådespelerskan Marie Lafor'et som Marie Huot...

Salapojken Ivan Aguéli och dalslänningen Olof Sager-Nelson; två svenska målare, båda omkring 25 år, möttes i Paris, där de tog starka intryck av de nya strömningarna i den franska konsten, av ljuset. Omsmälte intrycken - och målade var och en på sitt speciella vis. Och Christine Langinvainio målar än som den ene, än som den andre...

Målare i kulisserna

Cinema art står det på dörren till hennes rum under taket ute i Sonet studio i Bromma. En filminspelning på gång: inspelningen av filmen om konstnären Ivan Aguéli - Ljussökaren - kräver en målare i kulisserna och därför ägnar sig Christine just nu inte åt eget skapande utan kopierar andras verk.

Ändå är det inte enbart fråga om ett kopierande. Som exempel kan man ta just Sager-Nelsons porträtt av Marie Huot.

- Jag måste måla som Sager-Nelson, men ändå så att porträttet liknar den som gör rollen, alltså i det här fallet Marie Lafor'et. Man kan inte bara kopiera originalet och sätta dit andra

Christine Langinvainio kopierar Ivan Aguéli-tavlor för filmen om konstnären Aguélis liv som just nu spelas in.

Foto: STEFAN GUSTAVSSON

ögon och en annan mun; det har med hela strukturen att göra. Jag får använda Sager-Nelsons färgskala och försöka nå originalets stämning - resten får bli mitt eget.

Att på det här sättet gå in i andra målares verk "gör mig rikare", säger Christine och det är inte pengarna hon därvid avser - även om hon inte förnekar att det utan uppgifter av det här slaget skulle vara svårt att försörja sig.

Strukturen viktigast

- Inte så att jag längre fram skulle försöka måla som Aguéli eller Sager-Nelson, men deras måleri tillför mig någonting. Varje uppgift av det här slaget för mig ett steg vidare. Det finns de som anser att kopierandet är en bra metod att lära sig måla -

jag menar att om man först lärt sig att uttrycka sig själv på sitt eget vis, så är man friare om man senare får uppgiften att kopiera.

I hennes arbetsrum finns Aguélis mest välbekanta målning av en egyptisk stad - i olika stadier, eftersom filmen så kräver. Vad i Aguélis måleri är väsentligt att ta fram för att biopubliken skall tycka att tavlorna är "typiska Aguéli-målningar"?

- Det viktigaste tror jag är strukturen; han har en väldigt fin uppbyggnad. Och så är det ljuset, och med ljuset också skuggan; det är flödet i hans måleri. Han bygger upp med kontrastfärger, håller sin palett ren och respekterar färgernas lagar. Han arbetar också med lasyrer, till exempel en grön ton på en gul, mycket tunt. Det är intressant att kopiera hans målningar med dess fina toner.

Respekterar regnbågsfärgerna

- Aguéli stannar aldrig på halva vägen - även om målningarna kan se skissartade ut - jag märker det när jag tänker att nu har jag uppnått en effekt - så tittar jag

på originalet och upptäcker att han gått ett steg längre.

På ett bord ligger paletten, "ren" som Aguélis egen. Regnbågsfärgerna.

- Jag respekterar färgerna i regnbågen, går från vitt till gult, orange, rött, violett och kommer in i den ordningen...

Från en duk lyser ett par gula ögon - Sager-Nelsons Katt i mörkret. En svart katt som tånjer sig tvärs över en väg och blänger mot betraktaren. Katter hör hemma i kretsen kring Ljussökaren: Marie Huot, i vars hem de båda svenska målarna umgicks (Aguéli hade ett passionerat och komplicerat förhållande med henne) var djurvän och hade ett stort antal katter.

- Jag har överdrivit porträttet av henne en smula, förstärkt den gula tonen och format händerna en aning klotlika. Det avviker från originalet och drar mot karikatyr; allt för att få fram personens karaktär - hon hade ju så mycket katter.

Inspelning i Marocko

I mitten av november drar inspelningen vidare till Marocko, men Christine Langinvainio blir kvar i Stockholm och återupptar sitt eget måleri. Hon har ett par porträttbeställningar som väntar. Aguéli-målningarna, de i sammanhanget aktuella, följer däremot med till Marocko - och fraktproblemen blir knappast stora. Han målade i hanterligt format: dukarna var inte större än målarskrinet och han fäste dem med stift på lockets insida. Kanske en tvingande nödvändighet för den som också var världa-resenär och ständigt stadd i uppbrott - praktiskt för dem som långt senare, i filmens form, försöker skildra detta oroliga liv och det verk som blev kvar.

2023-11-30: Telefon- och mailkontakt med Christine Langinvainio i Tråvad, Vara kommun:

Tyvärr, hon har inte gjort Ingerts målning. Hon har alla hemma som tillverkades inför filminspelningen - utom en, ett Gotländskt landskap, som hon använde som betalning till en tandläkare i Stockholm.

Vi får fortsätta efterforskningarna....

Guðrun Andersers, f. 1928, dotter till konstnär Gustav Eriksson, berättar den 12 februari 2018:

Min mormor, Edla Ahlenblad, var väldigt inspirerad av Ivan Aguéli. På den tiden färdades hon i landå med häst in till Sala och då inkvarterade min mormor alltid hästen i stallet hos Agelii medan hon uträttade sina ärenden. Vid ett tillfälle ville de hemifrån ge Ivan en päls som han kunde ha när han stod ute på vintrarna och målade. Pälsen hade svart kläde utvändigt och lammskinn i alla möjliga fula bitar och färger invändigt. Vid ett tillfälle fick de se honom stå ute och måla. Då hade hand vänt pälsen tvärt om, så den ganska fula insidan var vänd utåt med alla pälsbitarna!

Sedan har jag själv fantiserat om mormor som var så mycket hos mamman Anna Agelii. Anna kanske tyckte att mormor och Ivan, som var födda samma år, skulle passa bra ihop. Min mormor blev änka redan vid 29 års ålder och var ganska rik, så hon kanske skulle ha passat bra som sonhustru!

Det pratades mycket om Ivan Aguéli hemma, så jag tror min pappa Gustav var inspirerad av honom.

Vid utställningen *Ivan Aguéli – Måleriet och mystiken* på Thielska Galleriet 6 oktober 2018 – 10 februari 2019 visades en pilotfilm till kommande filmen *Frände av ljus* av Peter Östlund och Gert Wibe.

Här finns en [uppdaterad version](#).

I det populära TV4-programmet *Bytt är bytt*, var nedanstående målning med bland föremålen den 15 oktober 2020. De åtta föremålen var värderade från 500 kr till 500 000 kr. Ivan Aguélis målning var värderad till 500 000 kr! Vilket tyvärr inte de tävlande tippade och därmed missade en halv miljon kronor.

Programledaren Renée Nyberg och antikexperten Li Pamp vid målningen av Ivan Aguéli.

Li Pamp: En landskapsmålning från trakten utanför Barcelona.

I programmet *Kontrapunkt*, SVT 1, den 16 mars 2022 förekom en målning av Ivan Aguéli i en fråga där man sökte tre verk och tre upphovspersoner inom konst, musik och litteratur. Båda lagen klarade att det var en målning av Ivan Aguéli, lag Daniel Sjölin klarade dessutom titeln *Moské*.

Ivan Aguéli, *Moské*, oljemålning på duk uppfodrad på papp, 21 x 30 cm.
Tillhör prins Eugens Waldemarsudde. Målningen var med i Nationalmuséums utställning maj - juni 1939,
John Gustaf Agelii med konstnärsnamnet Ivan Aguéli.

[Här kan du se en kort introduktion](#) till utställningen KLEE/AGUÉLI på Modern Museet 16 jan – 24 april 2016.

Paul Klee reste 1914 till Tunisien och upptäckte där att han var målare. Samma år påbörjade Ivan Aguéli sin sista vistelse i det Egypten som formade hans tankar om livet och konsten. Målare, anarkist, sufi och resenär – Aguélis levnadshistoria är stoff för romaner. Klee och Aguéli möttes aldrig men här presenteras de i en utställning som handlar om de två konstnärernas förhållande till bildkonstens grunder: valen av motiv, den skapande akten, och bildens egenskaper.

Målarna Paul Klee (1879–1940, Schweiz) och Ivan Aguéli (1869–1917, Sverige) verkade i en tid då västvärldens moderna samhälle började formas. Samtidigt som tåg och maskiner av olika slag ökade hastigheten för människor och visioner att färdas valde de båda konstnärerna att dröja med blicken. De sökte den "fjärde dimensionen" (Aguéli) eller "en annan tänkbar värld" (Klee) genom kontakt med naturen och objekt i samma livsrum som de själva.

Verken i utställningen – tillsammans 86 målningar och teckningar – skulle kunna sammanfattas i nyckelorden: skapelsen, formen, ängeln, tecknet och trädgården. Det häpnadsväckande i att något plötsligt kommer upp ur marken har fascinerat båda konstnärerna. Detta som är så fullständigt vardagligt och jordiskt, men ändå mystiskt och gudomligt.

Det kan låta som att Klee och Aguéli var bakåtsträvare, särlingar eller samhällsfrånvända. Men det är fel. De höll en nära dialog med sin moderna samtid: båda var belästa och intellektuella konstkritiker, Aguéli tidskriftsmakare och Klee lärare på arkitektur- och konstskolan Bauhaus. Resandet, blicken för naturen, intimiteten i de små formaten och den fördröjda avigheten handlade varken om verklighetsflykt eller nostalgi, utan om hur och med vilka värderingar människan förvaltar nuet och träder in i framtiden.

I en omvärld som kom att präglas av två världskrig sökte Paul Klee "förena världsåskådning med ren konstutövning" och nå största möjliga frihet genom begrundan, fantasi och lek. Ivan Aguéli strävade efter att sammanbinda konsten, religionen och verkligheten för att hitta ett alternativ till västvärldens "snuskiga tid". Hans tidiga intresse för Swedenborgs mystik och antitotalitär anarkism mynnade ut i långa vistelseperioder i Kairo, konvertering till islam (1898) och intensiva studier i sufism – islams mest andliga inriktning som betonar kärleksbudskapet och närheten till Gud.

Det spelar egentligen ingen roll om vi kallar det för andlighet, fantasi eller lek. När de båda konstnärerna skapar kontakt med verkligheten genom penselns rytmiska vidrörande av underlaget sker inte en avbildning utan en metamorfos från objektet till det immateriella.

Utställningen Klee/Aguéli handlar om hur en målning av en trädgård eller en palmlund kan utgöra en motståndshandling. I vår egen turbulenta tid blir den en påminnelse om vilken stor poetisk och politisk potential som kan rymmas i en liten målad bild.

Curator: Fredrik Liew

Sufin som sökte enkelheten

Ivan Aguéli är en av det tidiga 1900-talets mest kända mystiker och hans konst visas nu på Moderna Museet. Simon Sorgenfrei skriver om en sökare som målade sig till andlig insikt.

JOHN AGELII, Ivan Aguéli, Abd al-Hadi Aqhili. Redan namnändringarna antyder en ovanlig livsbana. Han levde också ett dramatiskt liv. Efter att gång på gång ha misslyckats i skolan får han till slut faderns tillåtelse att bege sig till Paris för att studera till konstnär. Året är 1890 – la belle époque och de fria tankarnas tid. Han ger sitt förnamn en rysk klang och stavar efternamnet på franska.

Som Ivan Aguéli tar han plats i tidens avantgardistiska strömningar. Han har sedan tidigare läst Swedenborg som, vittnar han, befriat honom från protestantismen. Genom sin läromästare Emile Bernard kommer han nu i kontakt med såväl syntetismen som med teosofin. Båda riktningar som strävar efter en underliggande universell sanning, i konsten och religionen. Genom Bernard träffar han också poeten och djurrättsaktivisten Marie Huot, med vilken han ska ha en stormig relation resten av livet.

HAN MÖTER även anarkismen. Till konstnärskollegan Rickard Bergh skriver han: "Det är en grann företeelse, anarkismen. Det är bestämt det vackraste i vår snuskiga tid. Tänk dig en solnedgång o. en gryning på samma gång".

1894 skakas Paris av en rad terordåd och Aguéli fångas miss-tänkt för att ha skyddat en av gärningsmännen. Från Mazasfängelset, där han ägnar sig åt läsning

Kairo, Gotland och – som här – Spanien formade Aguélis måleri (Spanskt bergslandskap 1917).

För Ivan Aguéli var måleriet en gudsämnelse (Morgonrodnad, 1913).

av religiöst orienterad litteratur, skriver han till målaren Olof Sager-Nelson:

Vari min tro består /.../ Framförlit: monoteism, d.v.s. tro och trängtan efter ett högsta enda väsen. En superlativ medelpunkt av höghet och universalitet och en livskälla. En skapare, den ende som (äger) ett essentiellt och substantiellt liv /.../ Tron på en högsta varelse som är ovanför allt, Allah...

Brevet rymmer teman som ska återkomma i Aguéli's religionsfilosofi och även komma till uttryck i hans starkt exponerade landskapsmåleri från Kairo, Gotland och Spanien. Teosofins och perennialismens sökande efter det Enda, bakom de etablerade religionernas regelverk, bakom sinnevärldens plotter, leder honom till islam. Han ber Sager-Nelson skaffa fram både Koranen och en bok om muslimsk teologi.

Efter fängelsevistelsen beger sig Aguéli direkt till Egypten, där han målar och studerar; arabiska och islam. 1897 eller -98 konverterar han och tar namnet Abd al-Hadi, "vägvisarens tjänare".

Tillbaka i Paris vid millennieskiftet hamnar han åter igen hos Marie Huot. De är båda radikala och i en aktion mot tjuvfäkning skjuter han mot två matadorer. En av dem skadas men Aguéli kommer undan med villkorlig dom och 200 francs i böter. Han återvänder till Egypten och denna gång stannar han längre. Studerar den sufiska 1200-talsvisionären Muhyiddin Ibn Arabi och initieras i sufiorden Shadhiliyya Arabiyya. Under dessa år slutar Aguéli att måla och ägnar sig istället åt språk- och religions-

Ivan Aguéli blev 48 år gammal. Kort efter hans död sker hans stora genombrott.

»Syntes och sammansmältning återkommer hos Aguéli, som metod att finna något enhetligt och beständigt. Han söker vad han kallar det monoteistiska landskapet

studier, liksom åt konstteori och anti-kolonial politik i tidskriften *Il Convito*, som han ger ut tillsammans med italienaren Ernesto In-sabato.

UPPSALAPOETEN och aguélikännaren Bo Gustavsson har pekat på en paradoxal motsättning mellan Aguéli's liv och hans konst. Mellan ett febrigt resande, och ett estetiskt sökande efter avklarad stillhet. Kanske var det så, skriver Gustavsson, att livet som nomad, öppnade vägen för andlig insikt. Konstvetaren Viveca Wessel

ser i Aguéli "en förening av två till synes oförenliga identiteter: den västerländskt skolade målaren och den orientaliske sufins".

Syntes och sammansmältning återkommer hos Aguéli, som metod att finna något enhetligt och beständigt. Han söker vad han kallar det monoteistiska landskapet, "belyst av en genomträngande sol, av ett ljus tillräckligt starkt att låta luftperspektivet undantränga linjeperspektivet". I all sin verksamhet söker han en bakomliggande enhet. Det etymologiska intresset syftar till att finna Språket bakom språken. Med *Il Convito* vill han förena "de två stora civilisationerna". Öst och väst.

HAN BESKRIVER sin tro som sökandet efter en "superlativ medelpunkt av höghet och universalitet". Syntetismen utmärks av strävan efter en sammanfattande enkelhet. Tinget bakom tingen. I Aguéli's måleri ser vi få detaljer – istället hus och vyer där alla särdrag bränts bort av solen. Ljus på ljus. I *Sidor tillägnade Merkurius* publicerad i *La Gnose* refererar han till Ibn Arabi; "Den högsta enheten" (wahdatul-wujūd – varats enhet) grundas på den fullständiga föreningen mellan det yttre och det inre." Inför duken ska målaren eftersträva "självutplåning", den rena konsten "är förening av motsatser".

Motsatsernas förening, Självutplåning. Varats enhet. Alla begrepp hämtade ur den sufiska traditionen. al-Fanā', individualitetens försvinnande inför det gudomliga varat, den eviga enheten bortom den skapade mångfalden.

Förstår vi Aguéli primärt som konstnär höll religionsfilosofin och islamstudierna honom för en tid borta från måleriet. Läser vi honom istället som en religiös sökare, blir målandet ett medel på vägen mot andlig insikt. Aguéli talar om måleri som gudsämnelse (dhikr), den sufiska strävan att i varje andetag andas ut sig själv och andas in gud. Är det ögonblicket han försöker fånga i sina tavlor? Då landskapet blir "en förevändning för en uppvisning av solen".

ÅR 1913 reser han till Egypten igen, men utvisas av britterna tre år senare misstänkt för att "föra propaganda bland araberna". Utfattig och döv efter en gammal öronskada hamnar han i Barcelona, men trivs inte och försöker ta sig hem till Sverige. Prins Eugen (d. 1947) hjälper honom med en pengaförsändelse, men innan den hinner fram blir Aguéli överkörd av ett tåg – i byn Hospitalet – och avlider den 1 oktober 1917. En olyckshändelse, sägs det.

Eugen ser till att Aguéli's kvarlätskapen kommer till Sverige. Även vad som fanns i Marie Huots våning i Paris. Den 26 januari 1920 öppnas en stor minnesutställning på AB Konstverk vid Strandvägen i Stockholm och detta blir Aguéli's stora genombrott och erkännande för den bredare allmänheten.

Fotnot: Perennialism: Vishetsstradition som uppfattar att flertalet andliga och religiösa traditioner innehåller samma kärna.

SIMON SORGENFREI
lektor i religionsvetenskap

FAKTA

Klee/Aguéli

● Klee/Aguéli heter utställningen på Moderna museet i Stockholm. Den visar målningar av de två konstnärerna Paul Klee (1879-1940) och Ivan Aguéli (1869-1917). Klee och Aguéli möttes aldrig, men verkade i en tid då västvärldens moderna samhälle började formas. I sin konst bearbetar de sina tankar och känslor inför den dramatiska samhällsomvandlingen.

● Utställningen pågår till den 24 april.

Den nya antologin "Det lysande tomrummet" suddar ut de förestälda gränserna mellan tro och vetande, mystik och vetenskap.

I åtta essäer ringas genom olika perspektiv det konstnärliga och religiönsfilosofiska fenomenet Ivan Aguéli i samtidigt som Guds ljus klarar.

Platon. Porträtt i Rafaels fresk "Skolan i Aten" (1511).

Paulus skriver sina brev. Målning av Valentin de Boulogne från 1620.

Ny bok som går i

S om gymnasist blev jag fascinerad av Eckhart von Hochheim och skrev också ett arbete om medeltidens kristna mystik. Mäster Eckhart var en tysk filosof, teolog och dominikanmunk som levde mellan 1260 och 1328. Litet är känt om hans bakgrund, men Eckhart kom från lägadeln i Thüringen och gick som 15-åring med i dominikanklostret i Erfurt. Sedan studerade han filosofi och teologi vid dominikanernas högskola i Köln och doktorerade så småningom vid universitetet Sorbonne i Paris (därav mästartiteln). Under sitt liv gjorde han karriär som administratör och lärare inom ordenslivet och universitetsvärlden, men kom att med sitt eget tänkande utmana kyrkliga doktriner och avled till slut under en pågående inkvisition. Eckhart, som starkt inspirerade reformatorerna Martin Luther och Jean Calvin, skrev texter på folkspråket tyska i stället för latin, något som upprörde kyrkan då han tillgängliggjorde sina tankar om Gud och tron för vanliga människor och betraktade dem som jämlikar.

Eckhart hade inte velat kännas vid epitestet mystiker, enligt honom själv verkade han tydligt inom den kristna traditionens tanke-ramar, men som sådan beskrivs han alltjämt, även om forskarna inte är eniga ring

hur hans mystik ska förstås. Ordet "mystik" kommer från grekiskans "myein" som kan översättas med "att se med slutna ögon". Det är ett uttryck för en människas möte med den yttersta verkligheten och en upplevelse av djup enhet. I sitt tänkande hävdade Eckhart att alla människor har ett gudomligt frö inom sig, en gnista som kan väckas till liv och föra var och en andligen till Gud. Det gäller därför för den enskilda att utforska sitt inre med målet att nå det tillstånd som Paulus beskriver i Galaterbrevet:

"Jag lever, fast inte längre jag själv, det är Kristus som lever i mig".

Det är i samarbete med Stiftelsen Mäster Eckhart-sällskapet som Aguéli-museet under ledning av konstnären och Aguéli-stipendiaten Erika Dahlén har sammanställt antologin "Det lysande tomrummet - Om konst, mystik och medvetande i Ivan Aguéli's fotspår". Journalisten och författaren Lisbeth Gustafsson skriver i en av sina essäer, "Avstå från Gud för Guds skull", om hur Eckhart fjärnade sig från de samtida mystiker som beskrev erfarenheten av Gud med ett poetiskt, sinnligt och rent av erotiskt bildspråk. För honom kan inte Gud beskrivas, Han finns bortom de mänskliga ordens begränsningar. Det gjorde också att Eckhart skarpt drog en gräns mot

LITTERATUR

Eva Dahlén (red) med flera
"Det lysande tomrummet - Om konst, mystik och medvetande i Ivan Aguéli's fotspår"
Bokförlaget Lejd

dem som intresserade sig för det okulta och magiska, som trodde att de genom kunskap om det andliga kunde påverka verkligheten och människor med trollformler och spådomskonst. I stället är det genom vår avskildhet och avsaknad av begär efter kontroll och makt som Kristus kommer att återfödas inom oss.

Den filosofiska mystik som vi finner hos Eckhart är en del av en kristen tradition som kan härledas till Johannesevangeliet's första kapitel:

"I begynnelsen fanns Or-

det, och Ordet fanns hos Gud, och Ordet var Gud. Det fanns i begynnelsen hos Gud. Allt blev till genom det och utan det blev ingenting till av allt som finns till."

"Ordet" syftar här förstas på Kristus som förkroppsligar det och i den grekiska originalskriften är ordet för Ordet "logos". I dag tycks bibelvetarna vara allt mer överens om att det är det arameiska ordet "Memra" som åsyftas, vilket i sammanhanget betyder "Guds manifestation" (det vill säga Kristus). Men det grekiska ordet logos första kända användning finner vi hos den antike filosofen Herakleitos omkring ett halvt årtusende före att Johannesevangeliet författades. I dunkelt mångtydiga textfragment försökte han uttyda tillvarons väsen, Herakleitos beskrev logos som en ordnande princip, något som sammanför världen och vår upplevelse av den, hur det som ständigt är i förändring ändå hänger samman i en helhet.

Den ett par hundra år yngre atenske filosofen Platon lär ha varit herakleitan i sin ungdom, men utvecklar sin världsförståelse i en annan riktning. Enligt honom består tillvaron av två verkligheter, en beständig som utgörs av idéer och en flyktig som består av fenomen och sinnesintryck. Människans

frälsning ligger i att utforska de eviga sanningarna i idévärlden och att genomskåda den sinnliga världens förgänglighet.

Omkring 500 år efter att Platon skrev sina berömda dialoger inspirerade de den grekiske filosofen Ammonios Sakkas som var verksam i Alexandria i Egypten. Sakkas var sannolikt uppvuxen i en kristen familj, men tycks också ha influerats av indiska läror som hade spridits västerut genom Alexander den stores erövringar. Gemensamma indoeuropeiska föreställningar delas också långt tillbaka av greker och indier (liksom i vår fornnordiska kultur). Det romerska riket var dessutom kosmopolitiskt och även persernas zoroastriska och manikeistiska föreställningar tros ha nått tankarna i Alexandria.

En central tankegång hos nyplatonikerna är att tillvaron utmynnar ur en yttersta verklighet som är obeskrivbar, en ren existens som är källan till allt som finns. Ofta beskrivs detta ursprung som en sol som kastar sitt ljus över mörkret, och ju längre vi befinner oss från denna ljuskälla desto dunklare ter sig tillvaron. I den materiella sinnevärlden härdrar allting och förmörkas, här lever människorna som glömt sin hemvist, i ett slags syndafall har de fjärnats från sitt gudomliga ursprung. Det gäller nu att vi skådar mot ljuset och minns

Galileo Galilei möter inkvisitionen. Målning av Cristiano Banti från 1857.

Martin Luther 1529. Målning av Lucas Cranach den äldre.

Jean Calvin 1550. Målning av okänd konstnär.

René Descartes. Målning av Frans Hals från andra halvan av 1600-talet.

Gottfried Wilhelm Leibniz 1729. Målning av Bernhard Christoph Francke.

Origenes. Fantasiporträtt av Andre Thévet.

Galileo Galilei 1636. Målning av Justus Sustermans.

Giordano Bruno. Porträtt från 1578.

Kyrkofadern Augustinus. Målning av Sandro Botticelli från 1480.

Baruch Spinoza 1665. Okänd konstnär.

Ivan Aguéelis fotspår

varifrån vi en gång kom i stället för att bli slavar under lidelsernas och tingens våld, som får oss att vända bort blicken från vad vi egentligen är. Hemvändandet öppnar vi genom att leva moraliskt och söka andlig kunskap för att nå insikt. Människan är en reflekterande varelse och kan uppnå detta till skillnad från djuren som befinner sig ännu längre bort från Gud, ju mer vi vänder oss ifrån Honom desto mer djurlika blir vi, stydda av drifter och impulser, snarare än av förstånd och eftertanke.

är litterära i den meningen att det är poetiska och metaforiska som antyder djupare gudomliga mysterier. Med den bokstavliga tolkningen kommer man inte särskilt långt, de motsägelser vi finner i skriften döljer den andliga meningen och enigheten. Origenes hävdar att Gud i själva verket är bortom vad vi kan beskriva, Kristus som uppenbarar sig för världen gör det möjligt för oss att nå Honom. Som "Ordet", "logos" fökroppsligar Jesus en grundläggande princip för hela tillvaron (jämför med Herakleitos) som binder alla förmenta

tersta principen för tillvaron och ju längre man kommer från Honom desto mörkare och ondare blir det för ondskan saknar egentligen verklighet, den hör till sinnen och fenomenens låga flyktiga värld, det goda finner vi i det eviga och beständiga. Vår kärlek ska riktas mot Gud, inte den förgängliga lusten i det kroppsliga. Given visshet har vi kring att vi själva finns och reflekterar, den rena existensen kan vi vara säkra på och den springer ur Gud.

Både Origenes och Augustinus genljuder hos Eckhart som var tämligen nyplato-

tänkande. Gud betraktas fortfarande som alltings första orsak, men en betydligt mer positiv bild av världen och det kroppsliga framtonar med tanken om att allting har sin roll att fylla i ett jättelikt system och en rörelse vars start och mål är Skaparens själ.

Denna aristoteliska världssyn blev utmanad under renessansen då det platoniska åter kom på modet, men också betydande naturvetenskapliga genombrott gjordes. Den italienska astronomen och fysikern Galileo Galilei frigjorde sig från antikens spekulationer

Hos Descartes finner vi också den dualism som vi känner igen från tidigare platoniska och kristna tänkare, han skiljer mellan den eviga själen (där tanke och idéer rymms) och den förgängliga kroppen. Men inte heller det var längre givet vid den här tiden.

Den italienske prästen och filosofen Giordano Bruno var verksam ett halvt sekel före Descartes och är i dag kanske mest känd för att han förfäktade vetenskapliga sanningar om att jorden kretsar kring solen samt att universum består av ett

den här världen, efterlivet är inte särskilt intressant, men framtiden är det däremot, där finner vi det efterlängta messianska fredsriket. Att Spinoza ställde sig skeptiskt till kristna och platoniska utsagor om eviga idévärldar och himmelriket oberoende av det faktiska jordelivet är därför fullt naturligt.

Likt Galileo ville han använda matematiken för att utforska tillvaron och tänkte sig att allting utgjordes av ett jättelikt system som i sin helhet alltså benämndes som Gud, men befände att våra flyktiga sinnen bara föder oss. Genom att det rationella tänkandet kan vi se tillvaro ur evighetens synvinkel, det vill säga med Guds blick, och på så vis förenas med Honom. Detta sker i strid med vår vilja, den livskraft som driver alla organismer, men som också tenderar att få oss att glömma vår kärlek till Gud.

Den föreställningen återkommer hos andra tänkare i Descartes samtid. Den nederländske filosofen Baruch Spinoza hävdade att "ande" och "materia" bara var två olika sätt att benämna samma sak, det finns bara en enda substans, allting är i själva verket Gud som manifesterar sig på olika vis.

Juden Spinoza var förstärkt influerad av sitt eget folks uråldrig mystiska tradition som genom århundradena också befruktas av zoroastrismens och framför allt nyplatonismens idéer. Inom judendomen ligger betoningen på historien och

Brunos tankar finner vi också hos Cambridgeplatonikerna i Descartes samtid. De var en samling engelska teologer och filosofer som hävdade att det mänskliga förnuftet var det gudomliga eko inom oss som ger oss tillgång till de former för verkligheten som finns bakom våra dagliga upplevelser av den. Deras världsbild var mer organisk än den Descartes tänkte sig (som faktiskt uppfattar våra kroppar och djur mekaniska som en slags maskiner).

Kristna föreställningar påverkade förståelsen av nyplatonismen, men den fick i sig också betydelse för kristendomens utveckling. Kyrkofadern Origenes tog del av nyplatonisternas föreläsningar under sin tid i Alexandria och det kom att påverka hans teologi. Origenes tänkte sig att själarna fanns hos Gud redan före Skapelsen och att de sedan föll ifrån och fökroppsligades som människor. Genom inre kamp med synden (att vända sig från Gud mot världen) kan vi sedan andligen återvända till Honom. I Första Mosebok finner vi nämligen två olika berättelser om människans skapelse och enligt Origenes beskriver dessa hur hon först får själ (Guds avbild) och därefter kropp (Adam och Eva, mannen och kvinnan). För Origenes var det uppenbart att Bibelns skrifter

splittringar samman. Det är genom att efterlikna Kristus som vi också närmar oss Gud.

Över ett sekel efter Origenes var kyrkofadern och filosofen Augustinus verksam. I sin berömda självbiografi "Bekännelser" (skriften år 197) skildrar han hur människan genom inre sökande kan nå den gudomliga verkligheten. I Augustinus system är Gud den yt-

torsk i sin teologi, även han tänker sig att tillvaron strömmar ur Gud. Detta förbund mellan ständigt rörelse och enhet finner vi också i Herakleitos tanka om existensen som alltings gjvna utgångspunkt.

Det platoniska och nyplatoniska fick träda tillbaka under bögmåledtiden med den stora katolske filosofen och teologen Thomas av Aquinas återupptäckt av Platons lärjunge Aristoteles

om materiens drivkrafter och ordning och började i stället att med matematiska modeller objektivt räkna på den. Han öppnade därmed dörren till de kommande sekulernas upptäckter om sådant som planeternas banor, livets uppkomst på jorden och elementarpartiklarnas rörelser.

För den kristna enhetskulturen som strävat efter att förstå hela tillvaron enligt ett mönster utgjorde de nya upptäckterna snart en kris. Den katolske franske matematikern och filosofen René Descartes försökte på 1600-talet rädda världsbilden genom kritiskt tänkande, likt Augustinus kom han fram till att hans eget tvivel utgjorde en självklar existenspunkt, "jag tänker, alltså är jag", och återskapade sedan både Gud och Skapelsen mindre kritiskt.

Filosofen Herakleitos. Målning av Johannes Moreelse från 1630.

Ivan Aguéli. Bild ur "Det lysande tomrummet".

Donald Hoffman. FOTO: THEMINGOFTHEUNIVERSE/ALÉXANPEREIRA

Immanuel Kant 1768. Målning av Johann Gottlieb Becker.

"Thomas av Aquino", målning av Bartolomé Esteban Murillo från 1650.

Peter Paul Rubens och Jan Bruegel den äldre skildring av paradiset från 1617 influerad av Origenes allegoriska och mystiska läsning av Skapelseberättelsen.

Filosofen Arne Conway var kraftigt influerad av Origenes och hävdade att det var ett misstag att försöka skilja det andliga och kroppsliga åt, de utgörs i själva verket av samma natur där graden av andlighet respektive kroppslighet beror på hur ting och varelser är sammansatta, att människans andliga förmåelse är större än djurens avgränsat helt enkelt av hennes biologi.

Både Spinoza och Conway kände den tyske matematikern och filosofen Gottfried Wilhelm von Leibniz och influerade dennes tänkande. Han föreställde sig på samma vis att verkligheten utgörs av grundstenar (elementarpartiklar) som hänger samman i större system, dessa besitter en slags enkel mentalitet och förmåga att uppfatta tillvaron som kan bli mer eller mindre komplex beroende på hur de är sammansatta och samspelar. Det gör att tillvaron alltså kan tolkas med olika styrka och riktighet samt ur olika perspektiv. Det är endast Gud, alltings ursprung som uppfattar allt i sin helhet. Både Conways och Leibniz sätt att förstå tillvaron gjorde också att de utvecklade teorier om tidens och rummets relativitet i kontrast till Isaac Newtons absoluta uppfattning om universum och föregick på så vis också Albert Einsteins relativitetsteori med ett par sekler.

Klén om att det andliga och kroppsliga hänger samman utmanande gammal kristen dualism, men dröjde kvar och inspirerade i ett par århundraden. Inom modern nyaandlighet odlas (miss) uppfattningar om den, men i övrigt har mystiken tryckts tillbaka i det offentliga samtalet. Först nu är den på

stark tillbakagång och som Dahlén skriver i inledningen till "Det lysande tomrummet" är det framför allt inom vetenskapen och konsten som man nu fått upp ögonen för mystiken.

Influerad av Leibniz utformade den tyske upplysningsfilosofen Immanuel Kant sin kritik av förmåtet under mitten av 1700-talet. Han fann i Eckharts och de andra mystikernas tradition att det mänskliga förståndet inte fullt ut kan förstå verkligheten, vi kan endast uppfatta och benämna den utifrån vår egen arts biologiskt begränsade förmåga att begripa tillvaron. Kant hävdar att vi inte kan förstå tingen "i sig" bara studera hur de framträder för oss som fenomen.

I sin essé "Medvetandets gåta" skriver vetenskapsjournalisten och neuroforskaren Per Snagrud att Kants uppfattning blir allt mer uppenbar bland naturvetarna, vi är inte tillräckliga nog för att uttömmande kunna beskriva den verklighet vi själva befinner oss i. Den amerikanske kognitionsvetaren Donald Hoffman studerar vårt medvetande genom matematiska modeller och psykologiska experiment och lägger nu fram allt fler bevis på att våra sinnen inte kan fastställa objektiva sanningar. Enligt Hoffman beror det på vår biologiska strävan att överleva, det är helt enkelt inte evolutionärt gynnsamt för oss att förstå allt det som omger oss, vi greppar bara det vi behöver för att kunna bli en framgångsrik art. Det visar sig också att de organismer som upptas av att försöka förstå tillvaron snarare än att orientera sig effektivt i den brutalt galras ut. Som människor oriente-

Susanne K. Langer 1945. FOTO: OKÄND

Richard Bergh 1904. FOTO: OKÄND

Paul Gauguin 1895. FOTO: ALPHONSE MUCHA

Ferdinand Tönnies 1915. FOTO: FERDINAND URBANS

rar vi mycket högre grad än vi själva förstår utifrån en slags symbolbilder och schabloner som vi ser omkring oss, den sinnliga världen är i platonisk mening mest bara en avspiegling av de idéer vi har om den.

Vi har förstått att hjärnans processer har betydelse för hur vi uppfattar tillvaron och forskningen har också allt mer försökt studera och kartlägga vad som faktiskt sker i den. Samtidigt har frustrationen i vetenskaps-samhället vuxit med tiden, vi tycks ha svårt att komma åt det mentala i sig, vi ser bara hur det samspelar med kemiska förlopp i våra huvuden. I dag tycks fler och fler hjärn- och kognitionsforskare vara inne på att medvetande finns över allt, en uppfattning som alltså hysts av teologer, mystiker och filosofer genom tiderna. Medvetandet fanns likt Origenes hävdar före människans kroppsliga gestalt och kommer också att finnas kvar när vår art är utrotad.

Den unga norska filosofen Hedda Hassel March är verksam vid högskolan i Lillehammer och har på senare år utvecklat dessa idéer. Likt Leibniz hävdar hon att varje elementarpartikel har en svar förmåga till upplevelse och att när de sätts samman i större och komplexa enheter så växer med-

vetandet och vissheten om existensen fram. Ofta har hjärnan beskrivits som människans dator, men enligt March är det snarare medvetandet som är universums hårdvara. Snagrud konstaterar att materien nu glir från något merikt livkost till det vi kan kalla ett "ly-sande tomrum".

Mystiken var högst närvarande i konsten under romantiken, men också kring förra sekelskiftet. På senare tid har den svenska målaren Hilma af Klint uppmärksammat för sina på en gång symboliska och abstrakta målningar med dunkla andliga motiv. Klint var verksam samtidigt som Ivan Aguéli och det är först nu som konstvärlden på allvar börjat intressera sig för de mystiska konstnärskap som tidigare betraktats kyligt på grund av de religiösa inslagen.

Den som konstnären Johanna Byström Sims, intendent på Aguelimuseet, skriver i sin essé "Ivan Aguéli - ett liv i rörelse", så kroppsliga Salakonstnärns öde den uträddiga mystikens filosofiska insikt kring att tillvaron både är beständig och i ständig förändring.

Han föddes i Sala som Johan Gustaf Ageli 1869 och fick en svår uppväxt präglad av ensamhet och utanförskap. Som hörselkadad ha-

de han svårt att göra sig förstådd hos de andra barnen och att passa in i dåtidens skolas undervisning. Inte heller uppmuntrade hans föräldrar det stora och tidiga intresset för att teckna. Tidigt började de skicka runt sin hopplösa pojke till olika skolor i Sala, Västerås och Falun, men överallt misslyckades han med sina studier. Den sista anhalten blev Visby där han av en slump lärde känna de äldre konstnärerna Karl Nordström och Richard Bergh och tillsammans med dem för han snart till händelsernas centrum i Paris för att bli konstnär. Där tog han namnet Ivan Aguéli och lyckades med tidens kulturella elit. Storbeter som Émile Bernhard och Paul Gauguin lärde honom att måla förenklat, att få motivets essens att framträda i bilden.

I den franska huvudstaden var nyaandlighet, mystik och symbolistiska konstattryck på modet, realismen och den kyrkliga kristendomen var på tillbakagång. I det här sammansurit smälte andlig, politisk och konstnärlig radikalism samman i alla (o) möjliga kombinationer.

Essän "Esoterism vid förra sekelskiftet" beskriver idéhistorikern Inga Sanner det andliga sökande som fanns i Europa för drygt hundra år sedan där spiritalism och teosofi blev populärt bland dem som kände sig vilna i den industriella modernitetens materialism och vetenskapstro. Den tyske sociologen Ferdinand Tönnies beskrev 1800-talets samhällsutveckling som en färd mellan "Gemeinschaft" och "Gesellschaft", från byns kollektiva gemenskap i form av traditioner och

hierarkier till storstadens individualism, anonymitet och konkurrens. Religionens band började upplösas och kyrkan förevigades, vilket gav utrymme för en rad nya olika sätt att förstå och beskriva andligt liv. Teosofin, spiritalismen och den allmänna mysticismen hade också plats för kvinnorna som då var utestängda från kyrkans ämbeten, i dessa kretsar fick de vara med i de intellektuella samtalen som jämlikar. Man fascinerades av de österländska religionerna, hinduism, buddhism och taoism, något som vi känner igen också i dagens nyandlighet och andetro. Intressant nog sammanfaller dätidens occultism och mystik också med vetenskapens nya rön, relativitetsteori och kvantmekaniken påvisade att den fysiska verkligheten inte alla är sådant som vi tror att den är samtidigt som psykoanalytiker som Sigmund Freud lyfter som Nigmund Freud och Carl Gustaf Jung började utforska driftlivet i vårt undermedvetna.

Under sitt liv var Aguéli en ständig sökare, han reste mellan Frankrike, Egypten, Indien och Spanien. Han lärde sig många språk, åtminstone franska, hebreiska, arabiska, kinesiska, italienska, spanska, swahili, persiska, indiska och studerade olika religioner, mytologier och filosofier. Han engagerade sig politiskt och satt fångad i Frankrike både för anarkistiska konspirationer mot staten och för militant djurrättsaktivism (Aguéli ägnade sig också åt att ta hand om gatukatter) när han besökt två matadorer vid en tjuvaktning. Vid sidan av måleriet var Aguéli även verksam som kulturjournalist, konstkritiker, essä-

Karl Nordström 1893. FOTO: OKÄND

Emanuel Swedenborg 1766. Målning av Per Krafft den äldre.

Ivan Aguéli som pojke. Bild ur "Det lysande tomrummet".

Émile Bernhard. Målning av Henri de Toulouse-Lautrec från 1866.

Emanuel Swedenborg. Målning av Carl Frederik von Breda från 1818.

Hedda Hassel Merch.
FOTO: PRESSBILD

ist och religionsfilosof.

I Egypten kom han i kontakt med sufierna, de muslimska mystikerna och konverterade till islam. Det andliga intresset hade funnits hos Aguéli sedan ungdomen då hans mor Anna Stina Nyberg läste den kristne svenske mystikern Emanuel Swedenborg. Dennes teologi var starkt influerad av nyplatonismen och likt Origenes tänkte sig Swedenborg att människan i sitt ursprung är ren ande och att de bibliska texterna måste läsas poetiskt och mystiskt för att komma åt deras djupare mystiska insikter.

Sufismen är influerad av judendomen, kristendomen, zoroastrismen och inte minst nyplatonismen, på samma vis som de söker sufierna en djupare inre förståelse och relation med Gud. Aguéli tog särskilt intryck av den andalusiska medeltida filosofen Ibn Arabi och dennes tanke om den perfekta människan. Enligt

Ibn Arabi är Skapelsen blott en spegelbild av Gud. Han ser sig själv i människan och reflekterar Hans sanna väsen. Det innebär att Gud inte kan skiljas från sin Skapelse och att ingenting skulle kunna finnas utan Honom. För människan gäller det att på djupet inse att hon är en spegelbild av sin Skapare och på så vis förenas med Honom. Då blir hon den perfekta människan som kan bli en förebild för andra. Profeterna Adam, Noa, Abraham, Moses, Jesus och Muhammed är sådana perfekta människor som har förenats med Gud.

När Aguéli gick bort 48 år gammal 1917 så speglade hans liv ständiga förändringar och rörelser kring en och samma strävan att förstå tillvaron och rota sig i

Ivan Aguéli som pojke. Bild ur "Det lysande tomrummet".

den. Den arabisktalande och alltröjligt kaftanklädde svensken irriterade briterna som misstänkte att Aguéli var "turkvänlig" och de kastade ut honom från Egypten 1916. Han sökte sin tillflykt i Spanien och först verkar hans liv i Barcelona varit frid och fröjd, men snart gjorde Aguéli sig omöjlig även där. Katalonierna präglas vid tiden av stark nationalism och främlingsfientlighet och han upplevde sig ständigt trakasserad av lokalbefolkningen. Den gamle anarkisten (som med tiden blev allt mer traditio-

nalistisk) var dessutom öppet kritisk mot republikanerna och uttrycker sitt stöd för den spanske kungen. Den 1 oktober 1917 blir Aguéli överkörd av ett tåg vid en järnvägsövergång i Barcelona, det är ovisst om den döve konstnären inte hörde tåget komma eller om han rent av blev knuffad framför det.

Enheten och rörelsen, mångfalden och motsatserna, sökte Aguéli förena i konsten som en vision av tillvaron. Islamforskaren Simon Sorgenfrei skriver i essän "Mot den rena duken" om hur Aguéli estetiska och religionsfilosofiska projekt hänger samman. Tydligt är att när Aguéli rör sig från Swedenborgs tolkning av kristendomen mot

sufismen, att det är monoteismens tanke som lockar honom, alltings enhet härstammar ur en enda källa. Swedenborgs origenesiska läsning av Bibeln, jakten på en djupare andlig mening influerade honom. Föreställningen om Kristus fascinerade Aguéli som ser berättelsen om Jesus som en beskrivning av hur det gudomliga kan gestaltas på ett mänskligt vis. På samma vis tänkte han sig att konstnären kan ge form åt det gudomliga infödet i tillvaron, att i sina bilder utläsa och visa det. Han är här också

tydligt inspirerad av den tyske 1700-talsfilosofen Alexander Gottlieb Baumgarten och dennes tanke om att upplevelsen av det sköna är människans förmåga att förnimma det fullkomliga, det vill säga det gudomliga.

Hos Swedenborg finner vi solmetaforen, att Guds andliga ljus genomströmmar Skapelsen. Just solens starka sken återkommer i hela Aguéli konstnärskap, hans bilder fullkomligen badar i ljus. Det soliga monoteistiska landskapet blir på så vis i både Swedenborgs och Ibn Arabis mening en kontrastrik spegelbild av Gud, det andliga reflekteras i det materiella. Åter-

Hilma af Klint 1895.
FOTO: OKÄND

kommande i Aguéli landskapsmålningar är just hur himlen få ta den största platsen gentemot den "lägre" mörkare marken. Under sin tid i Egypten fick han för första gången uppleva en sol som var så starkt att det nära på utplånade detaljer och distinktioner i varseblivning, där allting dränktes i ett närmast vitt ljus. I Koranen spelar ljuset stor roll och den sufiska mystiken fokuserar på det som en bild för det skapande utflödet från Gud som bara är ren existens utan begränsning i vare sig tid eller rum. För kosmopoliten Aguéli är det också vissheten om att solen när över allt, alla folk och kulturer lever av ljuset som förenar deras mångfald i en gemensam gudomlig verklighet.

Dahlén skriver i sin essä "Upplevelsens rymd" om hur Aguéli skiljer ut sig i konsthistorien genom att hans målningar inte bara skildrar ljuset utan i sig också starkt utstrålar det. Det är den levande och eviga orörligheten hos Gud som Aguéli förmedlar, vår åtskillnad mellan det kroppsliga och andliga, gudomliga och världsliga, suddas ut i hans verk. Han tänkte sig att varje konstnär bär en personlig sol som härstammar från Gud och att deras uppgift är att gestalta den och låta andra människor ta del av den som ett sätt att förnimma det gudomliga. Aguéli skiljer också den rik-

Nicholas Casanus. Målning av Mästaren av Marias levnad från 1480.

tiga konsten som han själv håller på med från det sentimentala måleriet som vädjar till våra känslor genom att dramatiskt gestalta berättelser eller så verklighetstroget som möjligt återge världen. I sådan konst finner han något farligt självcentrerat, i sina egna (samt i Honoré Daumiers, Paul Cézannes, Pablo Picassos och Fernand Legers) målningar försöker han i stället utan några ideologiska filter att iage upplevelsen av Guds närvaro, själva livets puls.

Dahlén ser också samband mellan Aguéli's uppfattningar och den samtida mystikern, teologen och kväkaren Emilia Fogelklou som i konsten såg en möjlighet att återge den sanna verkligheten, den gudomliga tillvaro vi egentligen vistas i. I Aguéli's målningar skönjer vi alltings hemlighet, Dahlén nämner den tyske 1400-talsteologen och filosofen Nicholas Casanus tanke om "Icke-vetandet", att det finns sådant som människan aldrig kommer att kunna veta något om. Enligt Casanus är Gud något för oss okänt, han är något våra ord och tankar inte kan greppa, men som vi ändå kan förnimma. Vi ser inte Gud i Aguéli's målningar, men genom den kan vi ändå förnimma Honom.

Den amerikanska filosofen Susanne K. Langer hävdade att bruket av symboler är det mest primära bland

Islamforskaren Simon Sorgenfrei.
FOTO: WIKICOMMONS

mänskliga verksamheter, vi har lärt oss att överföra erfarenheter och tankar genom att använda gemensamma tecken och det är de stora religiösa traditionernas myter och symboler som närt konst, vetenskap och tänkande genom den mänskliga historien. Gustafssons personliga essä "En källa i öknen" skildrar hon sin egen Gudsupplevelse i den egyptiska öknen. Hon påpekar hur det moderna samhället avskärmar en stor del av tillvaron, med sin bakgrund som nyhetsjournalist har hon själv upplevt hur samma frågeställningar och begränsade ämnesval ständigt medieras och begränsade människors uppfattning om verkligheten.

"Det lysande tomrummet" är en fantastisk mångsidig studie av Aguéli's konstnärskap och tänkande, men också en viktig påminnelse om hur sammansatt relationen mellan tro och vetande, vetenskap och mystik, egentligen är. I en tid där religiöst liv på ett livsfarligt vis häcklas och beskrivs som farligt världsfrånvärd är det viktigt att påminna sig att "förnuft" och det "sekulära" inte så lätt låter sig avgränsas från sina andliga rötter och hur dödligt fattig tillvaron blir när vi inte längre förstår det omistliga värdet av vår egen kulturhistoria.

Erik Jerselius
10/11 2015
rik.jerselius@stf.se

Självporträtt av Paul Gauguin från 1890.

Emilia Fogelklou 1930.
FOTO: OKÄND

"Staden bland kullarna (Landskap från Egypten)" från 1895.

FOTO: JUAN LUIS SANCHEZ/MODERNA MUSEET

Grunddokumentet till guiden *Konst i Sala kommun*, avseende minnestavlan vid Aguéligatan 29:

Aguéligatan 29, minnestavla

Konstnär	Bild och formgivning: Johnny Ekman (f 1945). Text: styrelsen i Avlidna Salakonstnärers Sällskap.
Titel	<i>Minnesplatta Ivan Aguéli</i>
År	2021
Teknik	Gjuten bronsplatta, 40 x 40 cm
Placering	Gatusidan Aguéligatan 29, i trottoaren mot kyrkogården

Text på minnesplattan:

Ivan Aguéli 1869-1917

Bergmästaregatan (nuvarande Aguéligatan) 29 är Ivan Aguélis födelseplats.

Ivan Aguéli – en av svensk konsts förgrundsgestalter. Hans nyskapande, känsliga målningar och inte minst hans texter om konst och konstteorier ger honom en särställning i konstvärlden. Aguéli museet här i Sala har den största samlingen av hans verk.

Barndomshemmet brann ner natten mellan 13 och 14 september 1880, tillsammans med ett 50-tal gårdar i området mellan Gruvgatan, Stora torget, Södra Esplanaden, Ringgatan och kyrkogården. Byggnaden återuppfördes på samma plats, men revs 1963.

Avlidna Salakonstnärers Sällskap
med stöd av Sala kommun

Utdrag från artikel i Sala Allehanda 12 maj 1941 (hela artikeln längre ner): Referat från Axel Gauffins tal kvällen före i festsalen på Sala stadshotell vid invigningen av utställningen *Våra bästa tavlor*:

ifrån. Det är inte alltid ljusa minnen han hade från Sala. Visserligen hade han här en älskad mor, men här funnos också mörka, dystra upplevelser, bl. a. den stora branden, som ödelade stora delar av staden. Hans mor hade drömt därom i förväg flera veckor, men fadern hade vägrat att akta på hennes varningar och låtit gården vid Bergmästaregatan stå oförsäkrad. Så kom katastrofen och Aguélis' hem med allt vad hans föräldrar ägde blev för-

stört. Fadern fördes förkrossad, halvt medvetslös över till kyrkogården, där han togs om hand. Detta var ett av Ivan Aguélis mörka minnen från Sala.

Efter branden byggdes sedan gården åter upp, den gård som vi nu alla känna till, Bergmästaregatan 29, och där man får hoppas att en minnestavla kommer att sättas upp, som förtäljer om var Salas namnkunnige son sett dagens ljus.

SALA.

Stor eldsvåda. Klockan omkring 10, natten emellan den 13 och 14 dennes, utbröt en härjande eldsvåda här i staden.

Det hemska ropet "elden är lös", ljöd genom våra i detta fall fridsälla bygder, och inom kort hade det härjande elementet ödelagt omkring 50 gårdar eller en femtedel af staden.

Elden utbröt i ett uthus i Kulins f. d. gård och spred sig, gynnadt, som det var, af en ganska god vind, snart till de närbeliggande gårdarne.

Oaktadt de största ansträngningar hämmades elden först, då hela vestra och en del af södra kvarteret blifvit lågornas rof.

Omkring 500 personer äro husvilla.

En nödhjelpskommitté, bestående af borgmästaren Schött, stadsfullmäktiges ordförande kapten Fredenberg, kyrkoherden Forssman, t. f. bergshauptmannen Nordström och fattigvårdsstyrelsens ordförande löjtnant Aminoff, har bildats för att emottaga och utdela de gåfvor, som en meniskoölskande allmänhet vill bisträcka de rätt talrika fattige bland de brandskadade. Nödhjelpskommitténs approp finnes å annat ställe i denna tidning infördt.

Stadsfullmäktige hafva anslagit 5,000 kr. till nödens afhjelpande.

De omkringliggande socknarna hafva på ett högst berömvärdt sätt biträdt med släckningen.

Länets höfding är här på platsen, och hafva trettio man, en underofficer och en korporal, tillhörande Westmanlands regemente, blifvit hit inkommenderade för bevakning.

Genom den polisundersökning som hållits har icke blifvit utrönt orsakerna till eldens utbrott.

Något människolif har under denna eldsvåda icke blifvit spildt och endast en person skadad — dock icke lifsfarligt.

Af det genom elden förstörda är brandförsäkradt i städernas allmänna brandstodsbolag, fastigheter för omkring 400,000 kr. och lösegendom för cirka 200,000 kronor. Öfriga bolags förluster äro ännu icke kända.

Vi återkomma till detta sorgliga drama.

Fredagen den 17 September

Sala, Constantin Lindgréns Boktryckeri, 1880.

Som en förfärlig olycka hemsökt detta samhälle genom den eldsvåda som natten emellan den 13:de och 14:de dennes under stark bläst på några få timmar lade 50 gårdar i Stadens Vestra och Södra kvarter i aska och gjorde omkring 500 personer husvilla, så våga undertecknade med tillförsigt och förtröstan ställa ett bevekande upprop till en barmhertig allmänhet, att så skyndsamt som möjligt komma de olycklige brandskadade till hjälp under de dagar af nöd och bekymmer som ofelbart stunda, då en oblid årstid nu snart står för dörren. Större delen af den fattigare befolkningen, som så oförmodadt drabbats af denna hemska olycka, har beklagligtvis ej haft sina ringa tillhörigheter, som dock utgjorde deras enda egendom, brandförsäkrade, och detta bidrager naturligtvis i ännu högre grad att för dem göra den närmaste framtiden hotande och bekymmersam.

Hjulsamhetens välvilliga bidrag i penningar, matvaror och kläder emottages med tacksamhet af den i Staden bildade Nödhjelps-Kommittén, bestående af Stadens Borgmästare, Stadsfullmäktiges Ordförande, Församlingens Pastor, Bergslagens t. f. Bergshauptman samt Fattigvårdens Ordförande och Styrelseledamöter.

Inflytande gåfvor från aflägsset boende insändas direkte till Nödhjelps-Kommittén i Sala, men de som sjelf äro i tillfälle att kunna aflemna desamma anmodas vänligen att verkställa detta i Stadens Rådhus på nedre botten till venster i förstugan, der bidragen under nödig kontroll komma att antecknas samt sedan af Kommittén, i mån af de större eller mindre behofven, bland de nödlidande samvetsgrannt fördelas.

Sala den 14 September 1880.

Per Schött,
Borgmästare.

Alarik Fredenberg,
Stadsfullmäktiges Ordförande.

August Forssman,
Kyrkoherde.

Th. Nordström,
t. f. Bergshauptman.

F. Aminoff,
på Fattigvårds-Styrelsens vägnar.

För beredande af bostäder åt personer, som genom eldsolyckan äro husville och sjelfve ej kunna anskaffa sig lägenheter, anmodas vänligen de gårdsägare, hvilka kunna undvara och vilja uthyra rum, att sådant hos Nödhjelps-Kommittén skyndsammeligen anmäla.

Sala den 15 September 1880.

Nödhjelps-Kommittén.

Sala Allehanda 17 september 1880

SALA.

Eldsvådan. Vi vilja i dag fullständiga våra meddelanden, rörande den stora och högst beklagansvärda ildsolycka, som natten till förliden tisdag hemsökte detta samhälle och hotade att i grund tillintetgöra hela staden. Elden, som förut är nämnt, utbröt i måndags afton omkring kl. 10, som man tror uti en stallbyggnad i hrr Johanssons och Thulins vid hörnet af torget och Bråstogatan belägna gård och spred sig, gymnad, som den var, af en ej ringa bläst, med en förfärande hastighet till de närbelägna husen, från hvilka många dess innevanare med knapp nöd hunno rädda sina lif, och hade under loppet af några timmar i grund förstört ej mindre än 50 gårdar, eller nästan hela vestra och en icke obetydlig del af södra kvarteret. Ett verkligt eldhaf sträckte sina härjande och allt förtärande lågor från Handtverkaregatan å ena sidan fram till kyrkogården, der de stora omkring densamma varande träden blefvo ett utmärkt värn för hindrande af eldens vidare spridning åt detta håll. Elden begränsades vidare af Ringgatan, torget och Grufgatan. Stadens kyrka med sitt utmärkt vackra torn, värdigt en Nikodemus Tessin, efter hvars ritning det blifvit uppfördt, sedan den stora branden 1736, då hela staden ödelades, hotades flera gånger af de eldflingor, som i tusental omsvärmade densamma. Taket, täckt med tjärad träspån, var på flera ställen antändt; men tack vare det derstädes med vattenpytsar och brandsegel försedda raska manskapet, lyckades man härstädes i rätt tid dämpa elden.

Fram på morgonen kastade sig vinden österut och elden spred sig från de nästan nedbrända husen vid Handtverkare- och Ringgatorna in i ett fjerde kvarter, der 7 gårdar blefvo lågornas rof. Nu skyndade man att konsentrera alla de krafter af manskap och sprutor, som voro disponibla och lyckades, underbart nog, efter en i allo tapper kamp med det farliga "elementet", vittnande om mod, insigt och uthållighet hos såväl befäl som manskap, att sätta en gräns för eldens vidare spridning. Klockan omkring 5 på tisdagsmorgonen var all fara öfverstånden.

En dyster, vålnadslig tafla förete de talrika, rykande ruinerna efter de femtio förödda gårdarna, och frankalla hos den allvarlige betraktaren idel dystra och själskakande känslor vid tanken på alla de

bittra tårar, som, till följd af den nöd denna eldsvåda bär i sitt sköte, komma att gjutas. Men den Allgode Guden glömmar icke de fattige — likasom Han icke glömmar någon. I många lyckligare lottade medmänniskors hjertan skola säkerligen ädla beslut fattas, hvilka mana dem till sådan handling, att åtminstone den bittraste nöden bland de 500 brandskadade blir afhjelpat.

Nödhjelpskommittén, som sammanträder hvarje dag från kl. 10 f. m. till 1 e. m., utvecklar den berömvärdaste verksamhet, och få vi uppmana hvarjäm och enom, som det förmår — ja, om äfven med den obetydligaste skärf, att icke glömma de brandskadade.

Klockan 3:20 på tisdags morgon afsändes härifrån till Westerås ett extratåg, för att derstädes begära hjälp, hvilken äfven på det välvilligaste lemnades, och voro sprutor och behöfligt manskap i ordning för att hitsändas, då, i anseende till eldens dämpande, hjälpen kontramanderades.

Upsala hade äfven behjertat den stora fara, som var öfver oss och afsände brandredskap med behöflig servis; men då under rättelse mötte vid Wänge station, att all

större fara var öfverstanden, återvände samma.

Många äro de, som under denna stora ildsolycka på ett särdeles förtjenstefullt sätt utmärkt sig och skall det blifva oss ett stort nöje, att, då den mycket respektabla listan blifver tillgänglig nämna deras namn.

Ljusne-ångsprutan, hvilken staden för omkring ett år sedan inköpte, har med sina väldiga vattenstrålar gjort ett utmärkt arbete; likaså sprutan n:o 7. Bergslagets och öfriga sprutor arbetade samtliga väl, skötta,

som de voro af pligttroget befäl och manskap. Kumla och Kila socknars sprutor, den förra anfordrad af landtbrukaren Forslund och stationsskrifvaren Ström, den senare af pastor Enhörning och nämndemannen Johansson i Grällsta, hafva på ett högst förtjenstfullt sätt deltagit i det mödosamma släckningsarbetet. Vi tolka förvisso samtliga samhällsmedlemmars känslor, då vi, såväl till nyssnämnde herrar, som till de dem åtföljande Kumla- och Kila-män, frambara varma och innerliga tacksägelser för den stora ovärderliga tjenst, de visat detta samhälle under dessa olyckans dagar. Äfven Vester-Löfsta sockens kommunalstämmas ordförande, hr Erik Ersson i Sörby, skyndade med 40 raska och arbetsfriska män hit, för att räcka det hårdt pröfvade samhället hjälpsamma händer och hafva derföre gjort sig på det högsta förtjente af vår stora tacksamhet.

Något menniskolif, lofvad vare Gud, har icke blifvit spildt, och, oss veterligt, endast en svårare skadad, dock, som man tror,

icke lifsfarligt, nemligen f. handl. Johansson, hos hvilken elden utbröt. Han blef rätt illa bränd, då han från stallet räddade en häst och vårdas nu på härvarande lasarett.

Innebrände äro 5 svinkreatur.

De husvilla hafva, så godt sig göra låter, blifvit inquarterade i staden och hjälpas i sin bekymmersamma belägenhet på det välvilligaste.

Trenne polisförhör hafva hållits, och har man, då detta skrives, ännu icke kommit till visshet, om anledningen till eldens uppkomst. En stor mängd personer hafva blifvit hörda, men ingen har haft något af särdeles vigt att berätta. Det som dock gör saken ganska mystisk, och som snarare styrker, än minskar misstanken för mordbrand är, att flera personer några minuter före eldens utbrott passerat stället i fråga, utan att märka hvarken röklukt eller eld.

Af fastigheter äro alla, utom fyra, hvilka icke voro assurerade, försäkrade i städernas allmänna för något mera än 300,000 kr. i bolag af samma namn. Af enskilda bolag hafva endast Svea och Skandia obetydliga risker — det förra 1 à 2 tusen och det senare några hundra kronor.

Flera mindre bemedlade arbetare hade icke sin egendom försäkrad.

Åtskillig löseegendom, hvilken respektive egare säger sig bergat, har bortkommit, men torde få antagas som visst, att allt detta dock icke blifvit bortstulet.

Åtskilliga räakenskaper, tillhöriga Sala bergslag, Sala lasarett och källarmästaren Otto Lindbergs konkursmassa, förvarade hos kamrer Leyonmareck, hvilken vid tillfället för eldsvådan var bortrest, har, tillika med hr Leyonmarecks tillhörigheter, blifvit uppbrändt.

Höstmarknaden har, i anledning af den stora ildsolyckan, för året blifvit inställd och säkerligen skola många, detta samhälle tillhörige medlemmar, enas med oss, då vi uttrycka den förhoppning, att årsmarknaderna, såsom varande för hvarken staden eller orten gagneliga, för alla tider måtte vara slut. Marknadsstånden, tillhöriga staden, hafva blifvit lågornas rof, likaså de flesta hus, hvars egare hafva köpt samma, med beräkning, att årsmarknaderna skulle fortfåra. Inga talande skäl således mera för dessa medeltidsaktiga tillställningar, som icke på något sätt kan förlikas med senare delen af nittonde århundradets förhållanden.

Kungörelser.

De personer, som under den staden öfvergångna eldsvådan blifvit fränstulna eller eljest på annat sätt förlorat effecter, husgeråd och andra saker, anmodas härigenom att så skyndsamt som möjligt göra anmälan derom å polisvaktkontoret härstädes.

Sala den 18 September 1880.

På Magistratens vägnar

Pehr Schött.

De som under den härstädes natten emellan den 13 och 14 d:s timade eldsvåda bergat eller eljest emottagit och bekommit effecter och saker, hvilka ännu icke blifvit rätte egare tillstälde, anmodas härigenom att ofördröjligen sådant anmäla å polisvaktkontoret härstädes.

Sala den 18 September 1880.

På Magistratens vägnar

Pehr Schött.

För beredande af bostäder åt personer, som genom eldsolyckan äro husville och sjelfve ej kunna anskaffa sig lägenheter, anmodas vänligen de gårdsegare, hvilka kunna undvara och vilja uthyra rum, att sådant hos Nödhjelps-Kommittén skyndsammeligen anmäla.

Sala den 15 September 1880.

Nödhjelps-Kommittén.

SALA.

I släcknings- och bergningsarbetet under ildolyckan natten emellan den 13 och 14 deutes hafva, enligt uppgift af vice brandchefen, doktor N. Svederus, nedanstående personer med särdeles utmärkelse deltagit:

Skivstenfejersmästaren Bengtsson.
Guldsmiden och tillämskanten vid Södermanlands regensens Porsman.
Bergsvärdien vid Westmanlands reg. Herrlin.
Smidmästaren Foltberg.
Skreddaren Lindblom.
Svaren Lart.
Redfågden Botbén.
Betsmästaren Sjöberg från Upsala.
Jungfru Amanda Appelqvist hos kyrkostyrdanden Porsman.
Gullspjötaren Skarf.
Bokhållaren Karl Bröcke.
Upppassaren Maria Babm.
Jerdand Loffgren.
Lantbrukaren F. Svedberg.
Smidmästaren Schöder.
Bockslagaren Berggren.
Bockslagaren Nilsson.
Handlanden Klöglén.
Bockslagaren Brämänder.
Muzaren Hedlund.
Gartvaren Fernström.
Gartvaren Lindblom.
Arbetskarlen Kildström.
F. d. brandsoldaten Kildström.
Grufvärdaren Holm.
F. d. furie Danielsson.
F. d. handl. Larsson.
Rättaren Wallin hos direktör Holmgren.
Drängen Hedman hos doktor Nordström.
F. d. handl. Söderström.
Drängen Gustafsson hos handl. Nordstedt.
Bockslagarelljörnen Emil Larén hos Sjöberg.
Barraktmästaren Axel Larsson.
Arbetskarlen Bertund.
Arbetskarlen Eriksson, Katrinlund.
Bredspjötaren Wetzervist.
Döpsanten Ringdahl.
Löjtnant Aminoff.
Skivstenfejaren Joseph.
Muzaren Dalin.
Ogilla svärdsmän Nyman, Skugran.
Bockslagaren Brata.
Handlanden Claes Eriksson.
Bergsmästaren Blom, Frambås.
Fjerdingsmannen Hoffberg, Kumla.
Skreddarmästaren Olsson.
Ordföranden i kommunalnämnden i Sala och Petersson, Kibås.
Målarogömlen Landberg.
Plåstergömlingen Karl Johansson.
Bokhållaren Fr. Deblgren.
Vinhandlaren Eriksson.
Drängen Harald Larsson.
Smidmästaren Lindholm.
Pastor Gubörntug med manskap och spruta från Kila.
Lantbrukaren Forstund och stationsskrifvarer Ström med manskap och spruta från Kumla.
Orgelnisten Holmberg och lantbrukaren Axel Johansson i Öby med spruta och Aly hyamin.
Lantbrukaren Oskar Johansson med spruta och bästa hyamin.
Stationskarls-förmanen Eriksson och Lindström, Sala.

Vi tillägga:

Doktor N. Svederus och fabriker J. A. Lundberg.
De i bergslagets tjänst och från hyttan, som på ett förtjenstfullt sätt utmärkt sig, äro, enligt uppgift af herr bergsvärdien Wiborgh, följande personer:

Säsem firmen: Hyttmästaren Gustaf Skidberg.
Förtjenar synnerligt lofod.

Bergslagsarbetare:

N:o 318 August Ostlund.
N:o 329 C. H. Björk.
N:o 59 A. G. Lindblad.
N:o 4 A. E. Bergqvist.
N:o 355 J. O. Blomqvist.
N:o 365 Anders Heddom.

Till förmån för de genom branden härstädes nödlidande ännar hr Butholm å Flustret i Upsala anordna en konsert om torsdag.

Vi hänvisa våra läsare till de å första sidan återkommande, af magistraten utfärdade, kungörelser, innehållande uppmaning till dem, hvilka under ildsvådan förlorat effekter eller sådana tillvaratagit, att derom göra anmälan å härvarande polisväktkontor.

Sala Allehanda 12 maj 1941:

12 maj - 41

Minnestavla över Aguéli i Sala

önskemål av dr. Gauffin.

Öppnandet av "Våra bästa
tavlor" en hyllning av
Salas store son.

Den konstsmyckade festsalen i Sala stadshotell var i går fylld till trängsel av Sala-bor och konstvänner från Stockholm, Uppsala o. Västerås, då fru Karin Karsberg i egenskap av ordförande i Kvinnornas beredskapskommitté hälsade välkommen till den märkliga utställningen "Våra bästa tavlor." Överintendenten vid Nationalmuseum Axel Gauffin gav därpå en fascinerande bild av Salas store son Ivan Gustave Aguéli och även dr Carl Friberg berättade med rörelse i stämman om den store konstnären.

Fru Karsberg riktade i sitt välkomstanförande ett tack till alla dem, som möjliggjort utställningen genom att ställa sina konstverk till förfogande, till dr Friberg och professor Fähræus för deras arbete, till

Forts. på sjätte sid

Sala-utställningen "Våra bästa tavlor" öppnas av överintendenten Axel Gauffin (ovan). Därunder den trio, som ordnat utställningen — dr Friberg, fru Karsberg och professor Fähræus. framför en tavla av Karl Nordström.

Forts. från sid. 1

MINNESTAVLA....

Forts. fr. sid. 1.

löjtnant Gustaf Thorsell som skänkt en tavla till utlottning, till pressen etc.

Dr Gauffin öppnade därefter utställningen. Han uttalade inledningsvis sin stora glädje över att få komma till Sala och närvara vid denna märkliga kultur- och konstmanifestation.

När man som jag en följd av år "olovandes" sysslat med Ivan Aguéli — på ett sätt som förskräckt konstföreningen — måste man glädjas över att få vara med i hans födelsestad och se det intresse, som här finnes för hans minne. Aguéli sökte icke berömmelse, utan strävade blott efter en egen inre tillfredsställelse, sade tal. I sin hemstad var han främmande och oförstådd under livstiden, och han räknade heller eldrig själv med någon förståelse härifrån. Det är inte alltid ljusa minnen han hade från Sala. Visserligen hade han här en älskad mor, men här funnos också mörka, dystra upplevelser, bl. a. den stora branden, som ödelade stora delar av staden. Hans mor hade drömt därom i förväg flera veckor, men fadern hade vägrat att akta på hennes varningar och låtit gården vid Bergmästaregatan stå oförsäkrad. Så kom katastrofen och Aguéli's hem med allt vad hans föräldrar ägde blev förstört. Fadern fördes förkrossad, halvt medvetlös över till kyrkogården, där han togs om hand. Detta var ett av Ivan Aguéli's mörka minnen från Sala.

Efter branden byggdes sedan gården åter upp, den gård som vi nu alla känna till, Bergmästaregatan 29, och där man får hoppas att en minnestavla kommer att sättas upp, som berättar om var Salas namnkunnige son sett dagens ljus.

Ty han var en stor man, en av banbrytarna inom konsten, framhöll dr Gauffin. Det är underligt att tänka sig, huru långt före sin tid denne konstnär var, och huru starkt intryck våra unga konstnärer ha fått av hans konst.

Verken av hans hand ha varit spridda över Europa och är så fortfarande delvis, vilket försvårat Aguéli-forskningen. Man träffar på hans alster i bibliotek i Frankrike o. Italien, men ännu återstå säkerligen en hel del. Den tidning han i början av seklet utgav i Egypten tillsammans med dr Insabato på italienska och arabiska under sin tid som islamisk politiker, var länge som bortspad. Emergiska efterforskningar gjordes i Egypten och Italien, men förgäves. Så kom för halvtannat år sedan en bibliotekarie på Nationalmuseum in till mig med en packe tidningar, som han funnit i en skrub. Han trodde de skulle kunna vara av värde för mig. Och det voro de sannerligen, ty det var en svit från nr 1 till 26 av Aguéli's tidning, som dr Wohlin troligen tagit hem, men aldrig hunnit registrera. Dessa tidningar blevo en av de källor, genom vilka en del av Aguéli's liv kunde klarläggas.

Ivan Aguéli var oförstådd i livet, men vi få ej förhäva oss och sätta oss till doms över dem, som ej förstodo att uppskatta hans konst. Ty huru många förstå sina medmänniskors dyrbara egenart? Det är därför en av de lärdomar vi kunna göra av Aguéli's liv, att söka förstå varandra — och hjälpa varandra. Och hjälpa vill även denna utställning. Mätte den locka 100-, ja, 1.000-tals besökare och samla medel, som sko-

stätliga anförande, och förklarade därpå utställningen öppnad.

Dr Friberg höll efter dr Gauffins anförande ett tal, vari han bl. a. yttrade:

Ännu finns här en och annan som minns John Gustaf Agelii från 70- o. 80-talen och hans tidiga ungdom. Flera minnes honom givetvis från 1911. Han var en underlig figur på våra gator i sin uppseendeväckande och torftiga dräkt. Den Ivan Aguéli, som på allvar ville duellera med Carl Laurin, som sköt på toreadoren i södra Frankrike och fick en minnesbeta i ansiktet vid anarkistkrakel var nog tämligen känd. Men den Aguéli däremot, konstnären av Guds nåde, mystikern, muhammedanen, språkgeniet, den betydande och erkände konstkritikern, den Aguéli, som dr Gauffin genom årlånga mödor uppdragat åt oss alla har väl ej förut varit känd. Motsättningen mellan Aguéli's ekonomiska misär, hans ständiga nödrop till den arma modern, det usla kyffet till bostad, stundom under Paris broar, å ena sidan samt storheten i hans syften å den andra är slående, sade tal., och gav med några glimtar ur A:s liv bevis för sitt påstående.

Det religiösa grunddraget gjorde honom till en troende muhammedan, hans allvarliga strävanden att göra islam till en världsreligion oroad ett imperium... Allt ifrån sin ungdom var han damernas svurne riddare, hans mannaålders stora kärlek inspirerade hans konst och bekvämlighet honom, att på hennes kallelse gå mot fängelse och kanske ännu värre lidanden. Skottet i Denis ekade genom en värld. Den utfattige Salapojken ville lära en gammal kultur nation hederns och humanitetens enklaste lagar. Genom sitt värdiga uppträdande inför rätta och högheten i sina avsikter tilltvang han sig sina domares aktning...

Störst är han för oss i sin konst och i den enkelhet, vari han visste att omsätta sina brinnande skönhets-syner. En gång, när han ånyo passerade Egypten utan att få stanna där, klagade han bittert:

"Var gång jag ser en palm, dar-rar jag långt in i min själs innersta av undertryckt längtan att få måla den och därmed all öknens storhet och stillhet."

Det tragiska i hans bortgång, just när han mänskligt att döma stod vid sina drömmars mål, när äntligen hans verk skulle få vittna om vad han ville, påverkar oss smärtsamt men också hemlighetsfullt.

En gång skänkte oss prins Eugen en av sina vackraste Aguéli-tavlor. Var det hans avsikt blott och bart att pryda upp vårt rådhus. Måhända en djupare tanke. Kanske: "Vårda hans minne. Han ville stort och kunde mycket." Manande skall den nu hänga däruppe i sin ensamma skönhet, tala till stadens fäder och säga dem: Öiv oss äntligen en gång ett hem åt den konst, som så kan inspirera unga sinnen till ödmjuk strövan och manligt död. I tankarna bygga vi detta hem därborta vid vår minnesrika kungsgård i samband med det blivande museet, kanske of-tare i det stolta medborgarhus, som skall bliva bildningens och konstens högberg i vår stad, sade tal. o. riktade slutligen ett tack till dr Gauffin för hans välvilja att öppna utställningen.

Efter det högtidliga öppnandet av konstutställningen gav bestyrelsen för densamma lunch i hotellets matsal för ett 40-tal inbjudna, främst överintendent Ax. Gauffin, professorerna H. S. Nyberg och R. Fähræus, Uppsala, lektor G. Erdtman, jämte andra representanter för Västerås konstförening samt pressen.

Den goda och varma stämning som dr Gauffin och dr Friberg genom sina anföranden vid öppningshögtidligheten åstadkommit förstörades ytterligare under lunchen. Knapast tillförene torde en festmåltid anvjuts på stadshotellet i Sala under vilken sådana av blixtrande

ræus som utalade ett tack till utställningens primus motor dr Carl Friberg, vilken han betecknade som den bästa kännare av konst på denna sidan Stockholm. Vidare framförde han ett tack till fru Karin Karsberg, initiativtagare o. den outtröttliga medarbeterskan vid den lyckade utställningens ordnande. Även ingenjör And. Diö's fick motta ett tack för det sätt på vilket ha ordnat möjligheterna för hängande av tavlorna. Professor Nyberg fick motta en eloge för sina bidrag att göra solokonstnären Aguéli känd o. uppskattad. Sitt med starkt bifall mottagna anförande slutade tal. med ett leve för Sala. Dr Friberg uttalade sin glädje över att minnesutställningen kunnat komma till stånd och inte minst glad var han över syftet med densamma, och han hoppades att den skulle bli ett oförglömmeligt äreminne över den märklige salasonen Aguéli. Till sist framförde han sitt tack till alla som bidragit med konstverk för att göra utställningen så omfattande och sevärd som möjligt.

Överintendent Gauffin uttryckte sin glädje över att han fått vara med och deltaga i hedrandet av minnet av en av i många avseende märkligaste personer och att vilkens personlighet och konstnärsskap han ägnat ingående studier. Tal. slutade med att framföra gästernas tack. Professor Nyberg, Uppsala gav i ett längre anförande några glimtar från Aguéli's liv i Egypten och särskilt om hans redaktörskap i tidningen Rivista-italica islamica och tidningen Il Couvito.

Både prof. Gauffin och dr Friberg berörde i sina tal Aguéli's blida, för-synta gamla mor. På dagen för sonens upphöjelse i födelsestaden för också doktor Friberg i sällskap med prof. Fähræus en stund före utställningens öppnande till hennes grav, som de blomstersmyckade.

En ganska intressant uppteckt gjorde dr Gauffin i samband med utställningen. En tavla hade i katalogen tillskrivits Fahlkrantz, men prof. Gauffin rättade omedelbart detta fel. Det var nämligen en duk av Pehr Hillerström.

Utställningen hålles öppen varje vardag kl. 12—1. och 19—20 utom på tisdag, då utställningen är stängd för allmänheten på kvällen.

Aftonbladet
14 november 1943

Minnestavla över Ivan Aguéli.

Nu beslutad i Sala.

SALA, söndag. (LAD)
Stallmästaregården vid Bergmästaregatan i Sala — Ivan Aguéli barndoms- hem — får nu en minnestavla över den geniale målaren, mystikern och språkkon- nien. Stadsfullmäktige har nämligen nu beslutat ansöka medel samtidigt som man uppdrog åt Sala konstförening att låta utföra tavlan i enlighet med det förslag som uppgjorts av professor Carl Eldh, en av Aguélius konstnärsvänner under Paris- åren.

Tavlan, som skall utföras i Ingubergs- kullstens med Aguéli porträtt inristat, skall om möjligt sättas upp till konstnä- rens 71-årsdag, som infaller den 24 maj nästa år.

Aguelius 71-årsdag, söndag, den 24 maj nästa år.

Stallmästaregår- den i Sala har fått namnet efter Aguéli far, veterinär Johan Gabriel Agelli, som kom till staden 1859. Hans första hustrus dog, och ett andra äktenskap upplöstes genom skilsmässa. Under ett besök i Stockholm lärde han känna en ung, mörkögad skönhet, Anna Kristina Ny- berg — en snökondflicka från Vikas i Dalarna; bekantskapen utvecklades i kungliga slottets kök genom en kokfru från Sala. Han förläskade sig häftigt vid första ögonkontakt, och det stod inte på förrän bröllopet stod.

Anna Kristina blev mor till John Gustaf Agelli, som konstnären ursprungligen hette, innan han ändrade namnet. Fadern avgadade sonen, men intresset förbyttes i svoghet när denne så småningom visade sig osjällig för studier och i stället började avvärma för att bli målare, medan förenamot den blida modern visade stor och varm förståelse för sonens brinnande håg.

Veterinär Agellis hårdhet var känd i staden. En organist i Norrby har i en vissamling om Salaborgarna på 1870-talet givit en bild av stallmästaren, där det bl. s. heter:

*En särdeles tåling du har
att kunna dina hustrur baka.
Har du samma osed kvar,
så måste mänaktigheten fara.*

Det finns ännu en och annan som minns Aguéli från hans tidiga barndom. Men flera minnas honom från de enstaka till- fallen då han efter sina irrfärder i Frank- riks och Orienten visade sig i Sala för att hälsa på modern — en bisarr figur, skäggig och skruvad i fotlid dräkt med underlig huvudbonad.

A.B.

Alan.

Offentligt
14/XI 43

Sala konstförenings SA styrelse 24/11-51

sammanträdde på fredagskväl- len på arbetsförmedlingens lo- kaler under ordförandeskap av rektor G. Flodström. Man tit- tade därvid bl. a. på ett par do- nationer, som gjorts under året, en skiss till fontän, som före- ningen fått motta av skulptören David Wretling samt en akva- rell som donerats av Uppsala- konstnären Anders Finn. Skulp- turen beslöt man deponera på arbetsförmedlingen och akva- relsen på stadsbiblioteket. Vidare såg man på en del grafiska blad ur dr. Fribergs samling, vilka också skänkts till konst- föreningen.

Beträffande kommande ut- ställningar så skulle man försö- ka få hit Riksförbundets för bildande konst vandringsutställ- ning "Staden" vilken man kunde räkna med att få först i nov. 1952. Underhandlingarna med textilkonstnärinnorna Annema- rie Forsberg och Marianns Rich- ter Stockholm pågår om en ut- ställning i Sala på värkanten. I samband därmed kommer konst- föreningen ev. att anordna en barnteckningsutställning och utställning av glas. Den s. k. Aguéli-plaketten, vilken skall sättas upp på Ivar Aguéli's fö- delsehus i Sala, och till vilken stedsfullmäktige redan 1943 an- slagit 800 kr. var också på tal vid fredagens sammanträde. Carl Eld har kontaktats, men på grund av sjukdom har denne varit förhindrad att än så län- ge lämna något definitivt besked huruvida han kan åta sig upp- draget.

Konstföreningens tavelksamling på samskolan kommer i fortsätt- ningen att hängas i skolans kor- ridorer.

Dragning på konstföreningens lotteri kommer att äga rum i mitten av dec. Bl. a. utlottas 3 grafik, en teckning av Kurt Buström, en oljemålning av Sture Svensson, en olja av Eje- stad och en skulptur av Wret- ling samt böcker. Det samman- lagda värdet på de utlottade föremålen blev vid senaste års- mötes beslut till max. 1.200 kr., vilket betyder en höjning med 200 kr. från föregående år.

Sala stad köper Aguéliska gården? ^{VLT. 27/4-53}

Konstföreningen
skall undersöka
möjligheterna

Sala konstförening fattade vid sitt årsmöte på söndagen ett beslut som hälsas med glädje av alla salabor. Man beslöt nämligen undersöka hurvida det skulle vara möjligt för Sala stad att förvärva Aguéli-gården Bergmästargatan 29.

I denna gård, som ligger strax intill kyrkan, föddes den berömda salamonen konstnären Ivan Aguéli, och konstföreningen har länge haft för avsikt att låta förfärdiga en minnestavla av skulptören Carl Eldh att uppkättas på fastigheten.

Fastigheten äges nu av gårdägaren Oskar Lindqvist och inrymmer fyra stora lägenheter samt ett rum och kök och ett enklrum på tredje botten.

Den gård vid Bergmästargatan 29 i Sala, där konstnären Ivan Aguéli föddes år 1869.

Det mindre huset på gårdstomten.

Aguéli föddes år 1869. Den egentliga impulsen till måleriet gav honom gotlandsnaturen. Större delen av sitt liv vistades han i utlandet. Han emigrerade till Barcelona 1917. Tack vare prins Eugens aktiva intresse räddades hans kvarlämnad till Sverige.

Konstföreningens årsmöte utvalde häradssekreterare G. Ahlin till ordförande och i övrigt omvaldes glömskare C. G. Ahlgren, kontorist Folke Östlund och i stadsrådsgårdsmästare J. E. Lenn Nyvald i styrelsen blev redaktör Ake Johansson.

AGUÉLISAMLINGEN:

SA 29/4-53

Nationalmuseum på Sala-rekognoscering

Fil. lic. Gertrud Kerner, förste intendent på Nationalmuseum, besökte på tisdagen Sala för att på ort och ställe bilda sig en uppfattning om stadens möjligheter att överta ansvaret för den Augéli-samling, som i vanliga fall finns på Nationalmuseum. Lokaler lämpade för ändamålet växer inte på trä'n i Sala, men det finns dock en del, som kan ifrågakomma.

I går gjorde doktor Kerner en rundvandring i Sala tillsammans med två representanter för konstföreningen, häradssekreterare Gustav Eison Alin och assistent K. G. Bergman, samt DK-ordf. Ivar Ohman som stadens repr. Rådhusets, Stadshotellets festsal och läroverksskolornas möjligheter ventilerades, och samtliga dessa lokaler kan användas för ändamålet ansåg man. Däremot kan Augéligården knappast komma ifråga.

Besöket i går var närmast att betrakta som en rekognoscering och det är ännu för tidigt att yttra sig om vad resultatet kan bli. Nationalmuseum har emellertid en mycket positiv inställning.

SP 27/4-53

Lämplig lokal i Sala sökes för Aguéli-samling

Frågan om placeringen av framtidne doktor Carl Friberg's efterlämnade samling Aguéli-tavlor är nu på tapeten igen. Doktor Friberg donerade ju huvudparten av sin samling till Nationalmuseum, dock med det förbehållet att tavlorna skulle deponeras i Sala. Intendent Gertrud Kerner, som närmast har saken om hand, kommer till Sala på tisdagen för att undersöka om det finns någon lämplig lokal för ändamålet.

I samband med Sala konstföreningens årsmöte på söndagen framkastades ett förslag om att man skulle försöka intressera Sala stad att inköpa Aguéli-gården för ändamålet. Föreningens styrelse fick i uppdrag att undersöka saken närmare och ev. kontakta dräktskammaren och gårdens ägare i saken.

Beträffande den minnestavla över I. Aguéli som Carl Eldh fått i uppdrag att utföra och som sedan skall uppkättas på Aguéli-gården, meddelades att ingenting blivit gjort åt saken ännu. Konstföreningens ordförande, häradssekreterare G. Alin, har försökt att få personlig kontakt med konstnären för att förhöra sig i saken, men inte lyckats. Blir med...

Aguéli — Friberg — Aguéli museum

Får Sala konstmuseum till 100-årsminnet av Ivan Aguélis födelse

Fribergs hus som vid Smedbrogården, där så mycket konst samlades under hans lepp och där också arrangerades en uppsattningsutställning efter dr. Fribergs befallning.

'Svartskårets landskap' av Aguéli, i privat ägo.

Tid sedan en av hans bröder, Ivan Aguéli till Västerås som illustrerades i maj 1884. Det är skrivet på franska.

Översikt i det fribergska huset där konsten av Ivan Aguéli samlades. Underifrån utställningen av 1884, en av Ivan Aguéli och en av Rydberg och i bakgrunden Fribergs skulptur.

Under senare tid har ofta kommit till uttryck förskräckelsen av att på ett eller annat sätt ge Sala utskottet av turistgruppen. Att staden har sina adskatade skulpturer och konstverk har både vi, som går för dagliga likom en tillfällig besökare konstnären. Istället har också tagits för att förstå turisterna att denna upp, det skall erkännas. Men först på stadsråd 22 i relativt högsta omfattning har man på flera förtroende uttryckt på ett Aguelimuseum. Har man över huvud taget tänkt så långt som att detta skulle bli en fullständig konstutställning.

Först som stöt in på mig erkänns att det skönlida inte är några rykten jag har fått höra, men en påminnelse om de förutskickade, som sammanfattas i ett stort Sala museum. Överlag har jag läst de senaste årens förtroendegörande att sammanfatta detta museum. Därifrån skrivs en sammanfattning från salarna.

Två dagar är det förklaringsmöte med Sala konstförening. De är både på ett sätt påminnelse för den tid av det tidigare livet, som konstföreningens uppgift som en utställning av konst och värde. Den som är "skulpturen, skulptören, skulptören" Ivan Aguéli och den andra är B. Skulpturen skulptören Carl Friberg. De båda båda konstnären som personerna följande. Den förstnämnda i utställning av utställaren, den andra som besökaren och konstnären. Det var den som med ett stort glädje har genom den utställningens utställning. Det är också ett stort glädje har genom den utställningens utställning.

Av Åke Johnson

Storsten, i arkitekt- och bildkonsterna i Paris och i italienska konstnären under sina senaste åren. Han var dock för att som sina egna arbeten och bilderna till efter utställningen. Han slog egentligen inte igenom som konstnär förrän vid utställningen i Stockholm 1890, vilket var år efter sin födelse.

En teckning, som skildrar verk.

Även dr. Friberg vid senaste Sala konferens utställning av honom Friberg en utställning av all den konst, som under hans lepp inte var förklarade utställning i det följande.

När Sala konstförening förenade sig för att utställa konst av Ivan Aguéli på den 22. Skulpturen skulptören Carl Friberg vid utställningen i Västerås 1884. Det var också ett stort glädje har genom den utställningens utställning. Det är också ett stort glädje har genom den utställningens utställning.

En teckning, som skildrar verk. Det var också ett stort glädje har genom den utställningens utställning. Det är också ett stort glädje har genom den utställningens utställning.

En teckning, som skildrar verk. Det var också ett stort glädje har genom den utställningens utställning. Det är också ett stort glädje har genom den utställningens utställning.

En teckning, som skildrar verk. Det var också ett stort glädje har genom den utställningens utställning. Det är också ett stort glädje har genom den utställningens utställning.

En teckning, som skildrar verk. Det var också ett stort glädje har genom den utställningens utställning. Det är också ett stort glädje har genom den utställningens utställning.

En teckning, som skildrar verk. Det var också ett stort glädje har genom den utställningens utställning. Det är också ett stort glädje har genom den utställningens utställning.

En vägg med Agueli-teckningar i det fribergska huset på Smedbrogården i Sala.

'Svartskårets landskap' av Aguéli, i privat ägo.

'Eggenstret landskap' av Aguéli.

De som är mest uppmärksamma på en utställning för konstutställning, som denna kända för Friberg huset. Den fanns för i. a. i Sala stads råd 22 i relativt högsta omfattning har man på flera förtroende uttryckt på ett Aguelimuseum. Har man över huvud taget tänkt så långt som att detta skulle bli en fullständig konstutställning.

En konstutställning på Sala

Den konstutställning som den utställning av konstutställning, som denna kända för Friberg huset. Den fanns för i. a. i Sala stads råd 22 i relativt högsta omfattning har man på flera förtroende uttryckt på ett Aguelimuseum.

Konstnärernas utställning

Det konstutställning av dr. Friberg huset. Den fanns för i. a. i Sala stads råd 22 i relativt högsta omfattning har man på flera förtroende uttryckt på ett Aguelimuseum.

I SALAS AGUÉLI-MUSEUM

Bergmästargatan 23 i Sala är Ivan Aguéli bostadshuset.

KULTURLIVET i Sala får idag en prunkande fjäder i hatten, i och med Aguelimuseets invigning förverkligas konstnärslärens och stadsfiskalären Carl Friberges önskan att hans Aguelisamling skulle bli tillgänglig i Sala för stadens invånare och för alla besökare av det svenska målningskonst.

Det vittnar en del om är Friberges betydelse för det Sala, där han blev något av "first man", att museet inryms i ett stabilt byggverk och också var de Friberges verk bostadset i Sala. Överför bostaden Sala-bor hänger nu i f.d. Bihoteket den förnämliga Aguelisamlingen samt är Friberges donation av annan, förtroendevärd svensk konst. Den överlätts av Nationalmuseum och Sala konstförening — där museets intendent Kåge Bergman är en drivande kraft — och dessa skall också i samråd göra de fortsatta inlöpen till museet. Ty det var donatorns önskan att museet skulle utvidgas, främst i syftet att belysa den konstperiod under vilken Agueli verkade.

— Vi tänker kanske närmast på fransk konst, som kan belysa det moderna genombrottet, där ju Agueli själv var av stor betydelse för svenskt vidkommande, säger de Gertrud Serber på Nationalmuseum. Det finns en sammanfattning av Friberges donationer. För avkastningen har vi redan köpt en Toulouse-Lautrens, en Holmer Ostlund och en Yngve Berg. Samt inte att förglömmas — Aguelis blyertsteckning av färdveterinären i Sala.

MINNESBILDER av Ivan Agueli — som dag för fyrtiofem år sedan — finns det fortfarande kvar hos en del äldre Sala-bor. Fru Irma Tengström-Carlson säger hon om en het möbommarig styn-da över kullerstenstegret klädd i en huggig påsenbåsa. Hon träffade honom också en gång hos sin morbror — boktryckare Einar Fri-

Nyberg, och var Ivans barnbarnsvärd och lekamrat och som alltid blev uppsökt när den exotiska främlingen i sin luggstina klädde besökte Stockholm.

— Visst var han original och säkert "ant Agueli" ett bekymmer med sina ständiga böner om pengar. Men trodde nog inte heller så mycket på hans måleri, lika litet som hans projekt att sälja vindruvor på torgen i Sala och Västerås. Det blev bättre när prins Eugen gav honom sitt erkännande.

Gården där Agueli växte upp är ett rappat, lilla medfaret hus vid Bergmästargatan 29 mitt emot kyrkogården. Det skall snart rivas.

CARL FRIBERG började samla konst ganska sent. Agueli-inbrevet grundades när han av gamla fru Agueli — han var husläkare i familjen — fick en målestudie i gåva. Hon letade smått generat fram den ur en garderob.

I den fribergiska samlingen dominerar porträtten och aktstudier. I museet finns för närvarande 25 oljemålningar och 15 teckningar. Det är den största Aguelisamlingen utanför Nationalmuseum.

I Sala skänkade doktorerna vänkrets friskt om "Friberges Sala filicor" på väggarna. Nu kan man vänta att "de fula filicorna" blir en stor tillgång för Sala, deras konstnärliga värde kommer att bestå.

Aguelis ställning som en särskild i svensk konsthistoria och som föregångsman för den moderna konsten är oomvildad. Han var en "naturalismens dödgrävar", hans konst skällyst konsekvent södd mot ett fantastiskt liv tyllt av märkligheter och kugskott. Han var språkgeniet, globetrottern, anarkisten, djurvännan, kort sagt något av ett universalgent. Men splittrad och rotlös. Hans konst är den rödlösa strivningen efter klarhet och sanning.

Och han visste sin bestämning. Hans egen profeta kunde stå över ökrén till museet: "Otyckligtvis måste jag segra, jag är ömnd att leva ty min konst skall en dag förklara mitt livs excentriciteter."

DEN FRIBERGSKA samlingen täcker om inte utförligt så ganska betydande de olika skaparperioderna i Aguelis liv. Hans tidigaste måleri från Gotland och Stockholm omkring 1890 finans del fina prov på. Den ungdomligt friska Hav och Domkyrkan i Visby hör till denna första produktion, som Karl Nordström tyckte om och tog hand om medan 21-åringen gav sig ut i världen. I Frankrike skulle den unge Agueli träffa Emma Bernard och lära sig den syntetiska stilen, börja sitt slutna färg- och formbygge, på sin egen väg förs alla andra i Norden. Till ungdomstiden hör också en av de berömda stadsbilderna från Stock-

holm, en lön-gals med gula husgavlar och blå himmel, utstrålade ödselighet.

MEN SOM SAGT porträtten och målestudierna dominerar intrycket. Den stora centrala aktstudien Sittande kvinna, helfigur, det osällbotliga porträttet av Mlle Hout — väninnan och kalltänken. Porträtten präglas av Aguelis distans till människorna. Dragen är kraftiga, ibland brutala, uttrycket är kyll, besvikenhets. Duns i grönt som kanske minst följer detta mönster, det är mera konventionellt vackert, bär ändå ett tecken: den blå, utvändiga bilden.

Inför Aguelis porträttbilder tänker man på hans ord: "Jag vill göra porträtt i järn, snutt ej gjutet. Spänningen i stamsänkskans anskite verkar hamrat järn."

Filiska i blått — en ungdomsförställelse från Visby, anses det — finns inte med i samlingen li-

som den kända sittande man. Dessa liksom ytterligare fem målningar kommer dock enligt donationsföreskriften att tillhöra museet så småningom.

FÖR AGUÉLI, som i sina bevis tyckte om skrivet i stora städer, betydde landskapet som personlig erfarenhet och nyckel till levande mer än till människorna. I landskapets återgång kan sig själv, hans bilder åter speglar självständigt. I samlingen finner man bl.a. ett större sylviktigt landskap med en palmblad. Allt är trycket, stillhet. Bilden är värd fram livet — som en mystikers flykt från livets åken mot en svig sanning.

Det finns också några landskap från de stora vinternerna i Frankrike och Spanien, små subtila delar som är mer omedelbart fingerande i sin mjuka melankoli.

I ETT YTTRE RUM — som man utrymmer för tillfälliga utställningar — hänger den andra delen av samlingen med Karl Nordströms Gamla bröns från Åren omkring 1890 som konst-historisk pendang till Aguelis tidiga bilder. Av Karl Nordström finns också ett Carl Larsson-inspirerat motiv från Över samt koltekniker återgård i början av 1900-talet. Medan Agueli umgicks med kubister i Paris målade Leander Engeström den Matsasö-veckade, norrlandska kvällsbild som hänger mitt emot Holmer Ostlunds Sven Eriksons porträtt av Bror Hjorth ingår liksom ett litet landskap från Jämtland av skåbörstige Victor Fuxell. Och i funder lyses Carl Kybergs sköna Vinters.

Ivan Agueli är i fint sällskap när hans konst nu åter kommer tillbaka till Sala.

R. P. - n

4 december 1963

Aguéligårdens tur att skatta åt förgängelsen

Många av de gamla saneringsmogna fastigheterna i Salas centrala delar skattar åt förgängelsen i år. Inom kort är även den s.k. Aguéligården på Bergmästaregatan ett minne blott. Rivningen av gårdshuset har pågått en tid, och nu har turen kommit till huvudbyggnaden.

När rivningen är klar har man fått fram en stor tomt i hörnet Bergmästaregatan-Gruvgatan, o. de gamla kåkarna ersätts i sinom tid av ett stort hyreshus, som byggs av Byggnadsfirman And. Diös.

Att kalla den byggnad, som nu är under rivning, Aguéligården

är egentligen att de den oförtjänt ära. Den vittberömda målaren Ivan Aguéli föddes visserligen på denna plats 1869 och växte upp här men det var i en byggnad, som strök med vid branden 1880. Ivan Aguélis fader, som var stallmästare, lät uppföra den nuvarande byggnaden på samma tomt.

TORSDAGEN DEN 9 JAN. 1969

Hundra år sen Aguéli föddes Sala sätter upp minnesplatta

På hundraårsdagen av Ivan Aguélis födelse — den 24 maj — får Nationalmuseums minnesutställning vernissage på Aguélimuseet i Sala. Intendent Gertrud Serner gör utställningen, som efter starten i konstnärens födelsestad går ut på turné i landet.

Sala konstförening planerar att samtidigt sätta upp en enkel minnesplatta vid Bergmästaregatan 29 där Aguéli föddes, berättar intendent Kåge Bergman.

Huset finns inte längre kvar. Men plattan kan i stället anbringas på det nuvarande huset eller också i kyrkogårdsmuren intill. Det är åtminstone de två alternativ som diskuterats inom konstföreningen. Man har tänkt sig en enkel minnesplatta med text.

Intendent Kåge Bergman vid Aguélimuseet hoppas också att museets samlingar på jubileumsdagen — pingsafton — skall kunna utökas med ett nytt konstverk.

— Det finns en del pengar disponibla ur dr Fribergs donation, som förvaltas av Nationalmuseum. Personligen hoppas jag på antingen en målning av prins Eugen eller en av Carl Wilhelmson, som båda hade direkta kontakter med Ivan Aguéli, säger hr Bergman.

Jubileumsutställningen skall sammanställas av målningar från Aguélimuseet och Nationalmuseum samt ett antal ur privat ägo.

— Vi räknar också med att kunna använda material ur utställningens katalog till den katalog över museets samlingar som vi saknat hittills men som vi nu ska försöka åstadkomma, säger hr Bergman.

"Stadsbild", en målning på Aguélimuseet i Sala, som skall pryda utställningsaffischen.

Vestmanlands Läns Tidning 9 maj 1969

Förutom de ovan nämnda årtalen 1941-1969, när minnestavlans varit på tal, så framförde Aguélimuseets Vänner ett förslag 2012 om minnestavla med medel ur *Sala Sparbanks kulturfond*. Medlen användes dock det året till Jan-Erik Svennbergs moské, som placerades på en holme i dammarna men brändes sorligt nog ner efter en tid.

2018 föreslog Avlidna Salakonstnärers Sällskap kommunen att medel ur Sala Sparbanks kulturfond skulle användas för en minnestavla, men då fanns inga pengar i fonden.

2020 fanns vår ansökan kvar, men fortfarande inga medel. Då erbjöd sig Kultur & Fritid att bekosta gjutningen av bronsplattan och monteringen i trottoaren om Avlidna Salakonstnärers Sällskap tog fram ett förslag till utformning och höll i kontakterna med gjuteriet.

Och nu, 24 maj 2021, är den på plats.

Bilder från utplaceringen av minnestavlan med Satu Bergsten, Johnny Dahlberg och Jonny Eriksson, Sala kommun, 21 maj 2021:

Invigningen 24 maj 2021, deltagare:

- Beatrice Björkskog, ordförande i Sala Konstförening
- Anders Wigelsbo, kommunalråd
- Anders Westin, ordförande i Kultur- & Fritidsnämnden
- Satu Bergsten, planeringsingenjör Gata/Park
- Elizabeth Söderström, informatör, Sala kommun
- Mikael Stenkvist, journalist, Sala Allehanda
- Agneta Sonnebo, styrelseledamot Avlidna Salakonstnärers Sällskap
- Thomas Kumlin, styrelseledamot Avlidna Salakonstnärers Sällskap
- Maria Kumlin, Avlidna Salakonstnärers Sällskap
- Johnny Ekman, styrelseledamot Avlidna Salakonstnärers Sällskap

Fr. v. Anders Westin, Thomas Kumlin, Maria Kumlin, Satu Bergsten, Elizabeth Söderström, Mikael Stenkvist, Beatrice Björkskog, Anders Wigelsbo och Agneta Sonnebo.

Aguéligatan 19. 29. 8. 04

vill stadsfullmäktiges ordförande Bertil Elgstedt döpa om en del av Bergmästaregatan till — delen mellan Gruvgatan och Ringgatan — för att därmed understryka stadens uppskattning av en av sina "stora söner".

Att valet fallit på just denna gata motiveras givetvis av att Stallmästaregården, den fastighet där den berömde konstnären föddes för 100 år sedan, låg utmed denna gata. Konstföreningen hade planer på att sätta upp en minnestavla på gatuhuset, långt innan detta revs för några år sedan för att lämna plats för dagens moderna bostadsfastighet, men planerna har tyvärr inte kunnat realiseras. Hr. Elgstedts uppslag om namnbytet presenterades vid Aguéli-minnets firande i våras och blev livligt applåderat. Nu har dock den goda idén fastnat i byggnadsnämnden, sedan stadsingenjören ansett det vara olämpligt att byta namn på en del av en gata. Istället föreslår han att Bergmästaregatan döps om till Aguéligatan för att därigenom eliminera den ofta förekommande namnförväxlingen med Bergmästaregatan. Därmed skulle dock anknytningen till Ivan Aguélis födelsehus och närmaste barndomsmiljö gå förlorad. Någon större olägenhet av att den lilla, bilfria gatstumpen med bostadshus endast på en sida — på den andra ligger gamla kyrkogården — får ett annat namn än fortsättningen norr om Gruvgatan är svårt att se.

Stadsingenjören i och för sig riktiga påpekande om namnligheten mellan Bergmästare- och Borgmästaregatorna kunde justeras genom att den sistnämnda förlänades ett nytt namn men Aguéligatan bör förbehållas den gata, där namnet hör mest hemma.

~~Bild~~ 2.9.69 VLT
Borgmästaregatan
blir Aguéligatan

Borgmästaregatan i Sala — mellan Kungsgatan och Gruv-gatan — kommer att byta namn. Byggnadsnämnden beslutade enhälligt på måndagskvällen uttala sig för att det namnet skall bli Aguéligatan.

Stadsfullmäktiges ordförande Bertil Elgstedt hade föreslagit att Bergmästaregatan — mellan Ringgatan och Gruvgatan — skall kallas Aguéligatan.

Byggnadsnämnden ansåg dock att det var sämre att döpa om en del av gatan när man nu kunde få ett nytt namn på Borgmästaregatan — som ofta förväxlas med Bergmästaregatan.

Byggnadslov beviljades för verkställare Knut Israelsson för

enfamiljshus på tomten nr 14 i kv. Gullvivan, plåtslagare Bertil Löfgren för nybyggnad av uthus på fastigheten Ulvsbo 1:22, plattsättare Martin Hedlund för "solrum" på stadsägan nr 645 i kv. Bokverket samt brandman Kurt Lindström för tillbyggnad av uthus på stadsägan nr 48 H. Fridhem.

Förslaget till ändrad stadsplan i kv. Rådhuset skall ställas ut.

Från Sala horisont

Aguéligatan

Stadsfullmäktiges ordförande, kyrkoherde Bertil Elgstedt, föreslog i våras i samband med att man firade hundraårsminnet av Aguélis födelse, att någon gata i staden skulle döpas till Aguéligatan. Då, i våras, fick förslaget livliga applåder. Kyrkoherden tycks närmast ha tänkt på gatustumpen mellan Gruvgatan och Ringgatan. Där låg på sin tid det hus där konstnären föddes. Konstföreningen planerade en gång att sätta upp en minnestavla på denna "stallmästargård". Men så långt hann man inte, förrän byggnaden revs och ett modernt hyreshus byggdes längs hela denna gata eller snarare gatubit. Sedan lade sig byggnadsnämnden i saken. Stadsingenjören ansåg att det var olämpligt att byta namn på en del av en gata och menade att det var bättre att ändra namnet på Borgmästargatan till Aguéligatan, och som tidningarna redan följt detta förslag, och motiverat beslutet med att namnligheten mellan Bergmästargatan och Borgmästargatan är så stor att det är förvillande för många, fast värre namnligheter finns. Jag känner personer som har svårt

att skilja på Bergmästargatan och Bergsmansgatan, troligen beroende på att de känner alltför dåligt till stadens historia för att veta vad som menas, eller menades, med en bergmästare och en bergsman.

I och för sig bör man vara rädd om stadens gamla gatunamn. De ger något av Salas historia. Försvinner ett gatunamn är det snart glömt. Vem vet nu var Hantverkargatan gick? Ändå är det inte så förfärligt länge sedan namnet försvann. Naturligtvis bör Sala ha en Aguéligata. Den borde dock inte vara gamla Borgmästargatan, som inte har ett dugg med konstnären att göra. Vi har en Schweringata, en Forsellesgata, en borgmästare Lundbergs gata, en Carl Friberggata, en Bovingata. Man är egendomligt inkonsekvent vid namngivandet av gator. Varför heter det borgmästare Lundbergs gata men bara Bovingatan? Bovin var också en borgmästare. Han dog i Hedemora 1894. Den som vill veta mera om honom kan studera Johan Näsmarks stora bok Sala stad.

Som sagt, staden bör ha en Aguéligata, men den borde vara den gatubit som direkt har med konstnären att göra. Nu är det väl för sent att ändra saken, tyvärr.

Vaskare-Jan

VLT 4.9.69

JAG VAR NEDERLAGSTIPPAD, MEN ...

Hela Bergmästaregatan döps om

Aguéligatan blir det nya namnet

S.A.
31.10.
69

— Jag var nederlagstippad, men. . .

Den kommentaren kunde Sala-fullmäktiges ordf. Bertil Elgstedt med tillfredsställelse fälla då han på torsdagskvällen klubbade namnet Aguéligatan för hela (!) Bergmästaregatan. Hr Elgstedt hade föreslagit, att den del av

Byggnadsnämnden och drätselkammaren lade helt andra aspekter på frågan och förordade i stället att Borgmästaregatan skulle döpas om till Aguéligatan. Bl. a. pekade man på, att två så lika namn som Borgmästaregatan och Bergmästaregatan ofta förväxlas och ansåg det därför lämp-

ligt att utmönstra det förstnämnda. Genom den vändning frågan nu tog i stadsfullmäktige blir bara ett av de två så likartade gatunamnen kvar, och därmed har byggnadsnämndens syfte med en namnändring på Borgmästaregatan ändå blivit tillgodosett.

Det var hr Gunnar Flod-

Bergmästaregatan, som ligger mellan Gruvgatan och Ringgatan, skulle få namnet Aguéligatan. Detta för att hedra stadens store son, Ivan Aguéli, som en gång hade sitt hem vid denna gata.

ström som i stadsfullmäktige "vände strömmen" — det är ju annars mindre vanligt att ett förslag från de förberedande instanserna inte går igenom.

— Det är glädjande att Aguélis namn knyts till en gata i staden, sade hr Flod-

Forts. sid. 7 **5**

5

Forts. från sid. 1

ström. Man måste ju konstatera, att detta är det enda internationellt sett stora namn som Sala har att peka på. Jag tror inte att Sala riktigt förstått värdet av detta. Det har däremot Postverket, som inför 100-årsminnet av Aguélis födelse gav ut en mycket förnämlig serie frimärken — som samtidigt blev god PR för Sala.

Hr Flodström noterade vidare det glädjande i att slaget om Aguéligatan kommit från stadsfullmäktiges ordförande och att det avsåg den del av Bergmästaregatan där konstnären en gång hade sitt hem. Beklagligt är det då, när teknikererna tagit hand om detta för att klara ut ett problem med namnförväxling.

Jag skulle gärna se att hela Bergmästaregatan fick namnet Aguéligatan, sade hr Flodström. Det är en av våra huvudgator — besökande som kommer till järnvägsstationen tar sig via den upp mot stadens centrum. Det kanske dock är litet för revolutionärt att föreslå nytt namn på hela Bergmästaregatan och därför vill jag yrka bifall till hr Elgstedts förslag, slutade han.

Två namn på samma gata — inte bra

För byggnadsnämndens synpunkter talade dess ordf., hr David Färnqvist. Han underströk, att två så lika namn som Borgmästaregatan och Bergmästaregatan ställt till mycken förtret. Att en gata har två namn, som det skulle bli enligt hr Elgstedts förslag, kunde heller inte anses tillfredsställande.

Aguélis namn blir väl inte mindre hedrat av att det ges åt Borgmästaregatan, sade hr Färnqvist, som pekade på att det finns flera gatunamn i Sala som är knutna till personer, utan att dessa bott vid de aktuella gatorna.

— Att en del gator uppkallats efter personer, som aldrig bott vid dem, är inget argument för att vi inte skulle ge Aguéli den rätta gatan, påpekade hr Flodström. Är det problem med att "dela" en gata är detta lätt avhjälpt — jag föreslår att hela Bergmästaregatan döps om till Aguéligatan.

Ja, detta sistnämnda förslag blev också det som antogs av stadsfullmäktige — utan votering.

Borgmästaregatan—Aguéligatan

Drätselkammaren tillstyrkte vid sitt sammanträde på tisdagen byggnadsnämndens förslag om att Borgmästaregatan döpes om och får namnet Aguéligatan.

BORGMASTAREGATAN BLIR AGUÉLIGATAN

Borgmästaregatan i Sala skall försvinna — d.v.s. bara namnet. I stället skall gatan i fortsättningen heta Aguéligatan. Detta beslutade byggnadsnämnden vid sammanträde på måndagskvällen.

Och då försvinner också den i många sammanhang förekommande förväxlingen av Borgmästaregatan och Bergmästaregatan.

SA 4. 11. 69

AGUÉLIGATAN POPULÄR NYA NAMNET OMTYCKT

— Svårt att stava, i synnerhet för folk som inte är från Sala, tycks vara den enda invändningen mot att Bergmästaregatan byter namn till Aguéligatan.

Beslutet om namnbyte fattades av stadsfullmäktige i torsdags kväll. Nu skall protokollet justeras och sedan tar det ytterligare tre veckor innan beslutet träder i kraft. Sedan skall nya namnskyltar tillverkas och sättas upp. Det dröjer alltså ett tag till innan vi kan börja använda det nya namnet.

För pastorsexpeditionen medför namnbytet en del extra arbete. Men det räknar man med att klara på ett par dagar. Det blir samma arbete som om alla på Bergmästaregatan flyttade till en ny gata.

Några klagomål framfördes inte trots extra arbetet och Aguéli är ju välkänd, så namnet blir nog inte svårt att arbeta in.

Postmästare Olle Ekman tror inte heller att det nya namnet skall bli något problem.

— Det gamla namnet hänger väl med ett tag, men kommer förmodligen att försvinna med åren.

Postmästaren är övertygad om att postens personal i många år kommer att klara post till Bergmästaregatan utan extra problem.

Folket, som bor utefter Bergmästaregatan har heller inget emot namnbytet. Mest besvär blir det för glasmästare Sven Victorson:

— Jag har ju den gamla adressen tryckt på kvitton

och räkningar, men det går väl att stämpla över. Jag tycker att det nya namnet är trevligt. Aguéli är ju ett välkänt namn här i Sala, men det kan väl bli vissa problem med stavningen.

Fru Signe Larsson har bott 52 år på Bergmästaregatan, men hennes enda kommentar till namnbytet var:

— Bara trevligt.

— Det är svårt att säga eftersom det inte uttalas som det stavas, men jag tycker ändå att det är trevligt. Nu slipper vi förväxling med Borgmästargatan och Bergsmansgatan, sa fru Anna-Britta Ljung.

— Spelar ingen roll vad gatan man bor på heter, tycker Kenneth Eriksson, som är ny i Sala.

VLT 18.2.70
AGUÉLIGATAN PÅ PLATS

Olof Ljunggren har satt Aguéligatan på plats. Nu finns inte längre någon Bergmästaregata i Sala.

Namnet Bergmästaregatan har nu för all framtid försvunnit ur Salas stadsbild. På tisdagen plockades de gamla skyltarna ned och i stället sattes nya skyltar upp med namnet Aguéligatan. Namnbytet beslutades av stadsfullmäktige redan den 30 oktober förra året till minne av den berömde konstnären och salasonen Ivan Aguéli.

Förslaget om namnbytet väcktes av kyrkoherde Bertil Elgstedt som ansåg att gatan mellan Gruvgatan och Ringgatan borde uppkallas efter den berömde salasonen. Byggnadsnämnden gick emot och föreslog i stället namnbyte på Borgmästaregatan.

Men sedan rektor Gunnar Flodström påpekat att Ivan Aguéli föddes i ett hus efter Bergmästaregatans södra del strandade tankarna på Borgmästaregatan. En ny tvist seglade upp. Fabrikör David Färnkvist framhöll olämpligheten av två namn på samma gata och ställde sig på byggnadsnämndens sida.

Resultatet blev en form av kompromiss sedan rektor Flodström ändrat sig och i stället föreslog att skifta namnet på hela Bergmästaregatan från

Väsbygatan till Ringgatan.

Genom beslutet blev det också slut på de ständigt återkommande förväxlingarna mellan Berg- och Borgmästaregatan.

Namnen var lite för lika har det visat sig under årens lopp men å andra sidan lär det ta en tid innan det nya namnet har ätit sig in i salabornas medvetande.

Nu skriver vi Aguéligatan ^{SA} istället för Bergmästargatan ^{18.1.70}

Ove Lindkvist står en av dem som var med och skrev namn på gatorna då namnet Bergmästargatan ersattes med Aguéligatan.

Historiskt var det i Sala torsdagen den 17 februari 1970. Då framträdde det synliga beviset på att vi fått en "ny" gata i Sala - Aguéligatan. Det var den dagen då Bergmästargatans saga var all. Även om det förmodligen kommer att ta sin tid innan det namnet suddas ut ur folks medvetande. Framför allt kommer det väl att märkas på postkontoret.

Början på historien skrevs redan under våren 1969 då kyrkoherde Bertil Elgstedt, tillika ordförande i stadsfullmäktige, vid en lunch som gavs i samband med firandet av Aguéli minns, räste sig upp och förklarade att den berömda Salasosen skulle hedras med att få en gata uppkallad efter sig. Kyrkoherde Elgstedt hade då i tankarna den del av Bergmästargatan, som sträcker sig från Ringgatan till Gruvgatan. Förslaget omtogs med glädje från ett håll medan det möttes med skepsis från ett annat.

Men kyrkoherden gav sig inte så lätt. Han motiverade om namnbytet, skrev brev till deitieskammaren och tog upp frågan till behandling så fort det gavs tillfälle.

Att torgen får sin lön och det med rätta visar det sig då vi kommer till nästa historiska datum.

Forslagen den 30 oktober kunde kyrkoherde Elgstedt i stadsfullmäktige klubbade för att hela Bergmästargatan skulle byta namn och övergå till att heter Aguéligatan. Det är nog ingen övrigt att påstå att bakom det klubbade låg det mycket snjvka och glädje.

Byggnadsnämnden o. stråtelkammaren hade förordat att skulle det bli namnbyte så skulle det ske på Bergmästargatan.

Men kyrkoherden stod på sig och fick hjälp av dåvarande rektors, nuvarande stadsrektorerna Gunnar Flodström, Bergmästargatan blev Aguéligatan!

100 år efter sin födelse fick alltså Salasosen Ivan Aguéli sitt namn registrerat hos byggnadsnämnden.

Det var ett sådant där tillfälle i stadsfullmäktige, som ofta kommer mycket sällan. Allting går och stämningen säger, säger kyrkoherde Bertil Elgstedt vid minnet av den 30 oktober 1969.

— Idag känns det bra och glädjen är fullständig då gatuskyttarna är uppsatta, feststämningen. Vi har väntat länge på dem och nu finns de alltså där.

"PENSIONÄR"

Har länge Bergmästargatan har haft sitt namn har vi förgäves sökt utforska, men det råder väl inget tvivel om att det var en "pensionär" som gick till vila i går.

Namnet Bergmästargatan kan man härleda till gruvan som så mycket annat i Sala. Det var för att hedra de gamla bergmästarna vid gruvan som gatan fick sitt namn. Bergmästaren som var bergmästarens största rival om räkningsskatten - i staden bergmästaren. Aldrig möttes de två och länge har de gått sida vid sida med en mur av hus mellan sig. Parallellt har de löpt de bägge gatorna (Bergmästargatan och Bergmästargatan) o. gjort syn för saken om den gamla striden deras namngivare stod för. I dag står bergmästaren som segrare. Men bergmästaren är en god författare och skulle säkert inte haft något emot att få sitt namn utsuddat ur stadsbilden genom att en berömd Salakonstnär tog hans plats.

Västra kvarteret.
Fotografi tagen dagen efter branden den 13 september 1880.

I sii

Agueligården i Sala

Bilden återfinns i "Diös bygger vidare" av år 1974 och återger en akvarell utförd av Folke Östlund, Sala. Ägare till tavlan är Sten Klemme, Sala.

Agueligården, dåvarande Bergmästaregatan 29, som den tedde sig när Ehrendahls hade kvarter där. Anna Aguéli, konstnären Ivans mor, bodde i en lägenhet om två rum och kök en trappa upp i huset med två fönster på gaveln hitåt. T.v. "kammarens" ett fönster, genom vilket hon ibland vinkade, när RP gick förbi, t.h. salens ett fönster.

I bakgrunden skymtar först den gård, som i tur och ordning ägts av veterinär Boström, familjen Carlgren (Inga Nybergs föräldrar) och familjen Eriksson (släktingar till Lars Östensson på Sala sparbank).

Längst bort den Svanbergiska gården, där RP och hennes mormor hade skollushåll åren 1923–26. På nedre botten, den del som syns på bilden, hade Matilda Svanberg arbetsförmedling och i lägenheten däröver bodde familjen Svanberg.

Bakom fönstret längst upp på gaveln av Aguelihuset bodde Alma Gustafsson som ogift. Hon gifte sig sedermera med postiljonen och drätselkammareordf. Eric Gustafsson och kom då att ha som granne på Valla, nuvarande Ö.Thulegatan, bl.a. Frida Ehrendahl och makarna Palm.

Okänd konstnär, *Branden 13-14 september 1880 i Sala*, oljemålning 59 x 89 cm. Väsby Kungsgårds samlingar.

”Mannen i förgrunden med vit mössa uppges vara N. Aug. P. Rothén, Sala.” enligt notering i inventarieliggaren på Väsby Kungsgård.

Målningen skänkt till Sala Hembygds- och Fornminnesförening 1920 av dir. August Kjellén, Sala.

Avlidna Salakonstnärers Sällskap tar gärna emot information om du vet något om konstnären. Ring 076-106 82 20 eller maila info@salakonst.se